

Almira 2
shelf 3
33

४००३

२९५६

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ योगीश्वरं याज्ञवल्क्यं संपूज्य मुनयो ब्रुवन् वर्णाश्रमेन राणां चो ब्रूहि धर्मानशेषतः १ मिथिला
 स्यः सयोगीन्द्रः सखां ध्यात्वा ब्रवी मुनीन् यस्मिन् देशे युगः कल्पस्तस्मिन् धर्मास्त्रिविधतः २ पुराणन्यायमीमांसाधर्मशा
 खांगमिश्रिताः वेदः स्यान्ना निविद्यानां धर्मस्य च चतुर्दश ३ मन्त्रत्रिविस्तुहारीतयाज्ञवल्क्योऽश्विनो गिराः यमापस्तम्बसं
 वर्जः कान्यायनहहस्पती ४ पराशरव्यासशंखलिलिखितादसौ गौतमौ शान्ता नयो वसिष्ठश्च धर्मशास्त्रप्रयोजकाः ५
 देशकालउपायेन द्रव्यश्रद्धासमन्वितं पात्रे प्रदीयते यत्नस्तत्कलंधर्मलक्षणं ६ श्रुतिः स्मृतिः सदाचारः स्वस्वचरित्यमात्म
 नः सम्पत्संकल्पजः कामो धर्ममूलमिदं स्मृतं ७ दृष्ट्याचारदमाहिंसादानस्वाध्यायकर्मणां अयेतु परमो धर्मो यद्योगिना
 त्मदर्शनं ८ चत्वारो वेदधर्मज्ञाः पर्वत्रैविद्यमेव वा सा ब्रूते यं स धर्मः स्यादेको वा ध्यात्मा विनमः ९ ब्रह्मसन्निधौ विद्
 श्च द्वावर्णास्त्वाद्यास्त्रयो द्विजाः निषेकाद्याः श्रमशानां तालेषां वैमं व्रतः क्रियाः १० गर्भाधानमृतौ ११ सः सवनं स्यंदनापुरा
 षष्ठेष्टमेवासीमनौ मास्ये ते जानकर्म च १२ अहन्येकादशे नाम चतुर्थे मासि निष्क्रमः षष्ठे त्रिप्राशनं मासि चूडाकार्यं यथाक
 लं १३ एवमेनः शमं याति बीजगर्भसमुद्भवं तूष्णीमेताः क्रियाः स्त्रीणां विवाहस्तु समंत्रकः १४ गर्भाष्टमेष्टमेवावेव ब्राह्म
 णस्यौपनायनं रात्रौ मेकादशे सैके विशामिके यथा कुलं १५ उपनीय गुरुः शिष्यं महाव्याहृतिपूर्वकं वेदमध्यापयेदं शेषो चो
 चारंश्च शिष्ययेत् १६ दिवा संध्यासुकर्णस्य ब्रह्मसूत्र उद्देशः मुखः कुर्यान्मूत्रपुरीषे च रात्रौ चेदक्षिणामुखः १७ गृहीतशि

त्वावेदमस्मैप्रयच्छति उपनीयददद्देमाचार्यः स उदाहृतः ३४ एकदेशमुपाध्यायकृत्विग्यसकृदुच्यते एतेमान्यायथापूर्वमेभ्यो
 मातागरीयसी ३५ प्रतिवेदं ब्रह्मचर्यैर्वा दशाब्दानि यंचवा ग्रहणां निकमित्येकेकेशांतश्चैव षोडशे ३६ आषोडशादाहविशाचतु
 विंशच्चवत्सरान् ब्रह्मसत्रविशंकाल औपनायनिकः परः ३७ अत ऊर्ध्वं पतंत्येने सर्वधर्मबहिष्कृताः सावित्रीपतिता ब्राह्म्या ब्राह्म्यस्त्रो
 मादने क्रतोः ३८ मानुर्यदग्ने जायंते द्वितीयं मौजिवंधनान् ब्राह्मणसत्रियविशस्तस्मादेते द्विजाः स्मृताः ३९ यज्ञानां तपसांचैव शुभा
 नांचैव कर्मणां वेद एव द्विजातीनां निःश्रेयसकरः परः ४० मधुना पयसा चैव स देवांस्तर्पयेद्विजः पितृन्मधुघृताभ्यां च ऋचौ धीने
 द्वियोन्वहं ४१ यजुषि शक्तितो धीने योन्वहं स घृतामृतैः प्रीणानि देवानां ज्येन मधुना च पितृंस्तथा ४२ सनु सोमघृतैर्देवांस्तर्पयेद्योन्व
 हं पठेत् सामानि वृषिं सिं कुर्याच्च पितृणां मधुसर्पिणा ४३ मेदसान र्यये देवानथवी गिरसः पठन् पितृंश्च मधुसर्पिभ्यां न्वहं शक्तितो द्विजः
 ४४ वाको क्यो पुराणं च नाराशंसीश्च गार्थिकाः इति हासंस्तथा विद्या यो धीने शक्तितो न्वहं ४५ मांसं क्षीरोदनमधु तर्पणं स दिवो
 कसां करोति वृषिं कुर्याच्च पितृणां मधुसर्पिणा ४६ ते तृप्तास्तर्पयंत्येन सर्वकामफलैः शुभैः यं यं क्रतुमधीयीत तस्य तस्यानुयात्फलं
 ४७ त्रिविधं पूर्णं पृथिवीदानस्य फलमश्नुते तपसश्च परस्येह नित्यं स्वाध्यायवादिजः ४८ नैष्टिको ब्रह्मचारी तु वसेदाचार्ये स त्रिधौ
 तद्भावेऽस्य तनये पत्न्या वैश्वानरे पिवा ४९ अनेन विधिना देहं साधयन् विजिते द्वियः ब्रह्मलोकमवाप्नोति न चेहा जायते पुनः ५०
 गुरवे तु वरं दत्त्वा स्नायीत तदनुज्ञया वेदं ब्रह्म निवापारं नीत्वा ह्युभयमेव वा ५१ अविपुत ब्रह्मचर्यो लक्षण्यं स्त्रियमुद्वहेत् अनन्य

पूर्विकांकां नाम सपिंडो यवीयसीं ५२ अरोगिणीं भ्रातृमनीमसमानां वै गोत्रजां पंचमात्सपत्नमादूर्ध्वमातृतः पितृतस्तथा ५३
 दशपुरुषविरचिताच्छ्रोत्रियाणां महाकुलात् स्फीतादपिन संचारि रोगदोषसमन्वितात् ५४ एतैरेव गुणैर्युक्तः सवर्णः श्रीत्रिम
 या आ २ यो वरः यत्नात्परीक्षितः पुंस्त्वेषु बाधो मा ज्ञनप्रियः ५५ यदुच्यते हि जातीनां शुद्धाहारोपसंग्रहः नैतन्मम मनं यस्मान्न ज्ञात्मा जा
 यते स्वयं ५६ निस्त्रोवर्णानुपूर्व्येण द्वे तथैका यथाक्रमं ब्राह्मणसन्त्रियविशंभार्याः स्वाशुद्वजन्मनः ५७ ब्राह्मो विवाह आहुयदी
 यतेशक्त्यलंकृता तज्जः पुनात्युभयतः पुरुषानेकविंशतिं ५८ यत्तस्य कृत्विजैर्देव आहारायार्घ्यमुबोद्धयं चतुर्दशप्रथमजः
 पुनात्युत्तरजश्च षट् ५९ दस्युत्काचरतां धर्मसहयादीयतेर्थिने सका यः पावयेत्तज्ज षट्षट्पद्वंश्यान्सहात्मना ६० आसुरेदवि
 णादानां क्षोधवः समयाभिधः रक्षसी युद्धहरणात्यैशा चः कन्यकाकुलात् ६१ पाणिग्राह्यः सवर्णा सुगृह्णीयान्सन्त्रियाशरं
 वे श्या प्रतोदमादद्याद्देदने त्वमजन्मनः ६२ पिता पितामहो भ्राता सकल्यो जननी तथा कन्या प्रदः पूर्वनाशे प्रकृतिस्थः परः परः
 ६३ अप्रयच्छत्समाप्त्यो निभ्रूण हत्या मृतादृशौ गम्यत्वभावे दानृणां कन्या कुर्यात्स्वयं वरं ६४ सकृत्प्रदीयते कन्यो हरं स्तांचौ
 रदंडभाक् दनामपि हरेत्पूर्वाच्छ्रेयांश्चैद्वर आब्रजेत् ६५ अनारव्याय ददद्दोषं दंड्य उन्नमसाहसं अदुष्टं च त्यजन्दंड्यो दूषयं
 सुमृषाशतं ६६ अस्मता च स्मता चैव पुनर्मूः संस्कृता पुनः स्वेरिणीयापति हि त्वा सवर्णं कामतः श्रयेत् ६७ अपुत्रां गुर्वने ज्ञा
 तो देवः पुत्रकाम्यया सपिंडो वासगोत्रो वा घृताभ्यक्तकृता वियात् ६८ आगर्भं संभवाद्गच्छेत्पुनितस्तन्यथा मवेत् अनेन वि

धिनाजानः क्षेत्रजोस्य भवेत्सुतः ६९ हताधिकारांमलिनां पिंडमात्रोपजीविनीं परिभूतामधःशय्यांवासयेद्युमिचारिणीं ७०
 सोमःशौचंदौस्त्रीणां गंधवैश्वशुभांगिरं पावकःसर्वमेधत्वंमेध्यावैयोषितो ह्युतः ७१ व्यभिचारद्वेतो शुद्धिर्मेत्यागोविधी
 यने गर्भभर्तृवधादौ च तथा महतिपातके ७२ सुरापीव्याधिताधूतो वंध्यायैघ्याप्रियंवदा स्त्रीप्रसुश्चाधिवेन व्यापुरुषद्वेषिणी
 तथा ७३ अधिविन्नानुभर्तव्यामहदेनो न्यथा भवेत् यत्रानुकूल्यं दंपत्योस्त्रिवर्गस्तत्र वर्धते ७४ मृते जीवति वा पत्यो या
 नान्यमुपगच्छति सहकीर्तिमवाप्नोति मोदते चो मया सह ७५ आज्ञासंपादिनीं दक्षां वीरसुं प्रियवादिनीं त्वजन्दाप्यलुतीयां
 शमद्रव्योभरणं स्त्रियः ७६ स्त्रीभिर्मर्तृवचः कार्यमेषधर्मैः परः स्त्रियाः आशुद्वैः संप्रतीक्ष्यो हि महापातकदूषितः ७७ लोका
 नंत्यदिवः प्राप्तिः पुत्रपौत्रप्रपौत्रकैः यस्मान्मात्स्यः सेव्याः कर्तव्याश्च सुरक्षिताः ७८ वोटशर्तुर्निशास्त्रीणां तस्मिन् युग्मा
 सु संविशेत् ब्रह्मचार्यैव पर्वाण्याद्याश्च तस्मिन् च वर्जयेत् ७९ एवं गच्छन्स्त्रियं क्षामां मघां मूलं च वर्जयेत् सुस्थं दौ स ह्यनु
 त्रलक्षण्यं जनयेत्सुमान् ८० यथा कामी भवेद्वा पि स्त्रीणां वरमनुस्मरन् स्वदारनिरतश्चैव स्त्रियोरस्यायतः स्मृताः ८१ मा
 तृभ्रातृपितृजानि च शूश्रूष्य शूरदेवैः बंधुभिश्च स्त्रियः पूज्या भूषणाच्छादनाशनैः ८२ संयतोपस्करादसाहस्यव्ययपराङ्मुखी क
 र्याच्छुश्रूष्योः पादवंदनं भर्तृनत्यर ८३ क्रीडां शरीरसंस्कारं समाजोत्सवदर्शनं हास्यं परगृहेयानं न्यजेत्योषितभर्तृका ८४ स्म
 क्त्योपिता विचां पतिः पुत्रास्तु वार्धके अभावे ज्ञानयस्वेषान् स्वानं त्र्यं क्वचित् स्त्रियाः ८५ पितृमानुसुतभ्रातृश्वश्रूश्च शूरमानुलैः

याः प्राहीनानस्यादिनामत्रागर्हणीयान्यथाभवेत् ॥ पतिप्रियहिनेयुक्तास्वाचाराविजिनेन्द्रिया रूकीर्तिमवाप्नोतिप्रेत्यचानुजमा
 ३ गतिं ॥ सन्यामन्यासवर्णायांधर्मकार्येनकारयेत् सवर्णासुविधौधर्म्येज्येष्टयानविनेतरा ॥ दाहयित्वाग्निहोत्रेणस्त्रि
 यंवृत्तवर्तीपतिः आहरेद्विधिवद्वारनग्रीश्वेवाविलंबयन् ॥ सवर्णभ्यःसवर्णासुजायंतेहिसजातयः अनिष्टेषुविवाहेषु
 पुत्राःसंतानवर्धनाः ९० विप्रान्मूर्धोवसिक्तोहिंस्रत्रियायांविशःस्त्रियां अंबष्ठःशूद्रांनिषादौजातःपारशवोपिवा ९१ वै
 श्याशूद्रोसुरजन्यान्माहिष्योग्रौसुतौस्मृतौ वैश्यानुकरणःशूद्रांविनास्वेषविधिःस्मृतः ९२ ब्राह्मण्यांस्त्रियास्तूतौवै
 श्याद्वैदेहिकस्तथा शूद्राज्जातलुचंडालःसर्वधर्मवहिष्कृतः ९३ स्त्रियामागधवैश्याच्छूद्रास्तारमेवच शूद्रादायोगवैश्या
 जनयामासवैसुतं ९४ माहिष्येणकरण्यांतुरथकारःप्रजायते असत्संतश्चविज्ञेयाःप्रतिलोमानुलोमजाः ९५ जात्युत्कर्षो
 युगेज्ञेयःसप्तमंपंचमेपिवा व्यत्ययेकर्मणासाम्यपूर्ववच्चाधरोत्तरं ९६ कर्मस्मात्तंविवाहाग्नौकुर्वीतप्रत्यहंगृही दायकाला
 हूतेवापिश्रौतंवैतानिकाग्निषु ९७ शरीरचिंतानिर्वर्त्यकृतशौचविधिर्द्विजः प्रातःसंध्यामुपासीतदंतधावनपूर्विका ९८ हु
 त्वाग्नीन्सूर्यदेवन्याजपेन्मंत्रान्समाहितः वेदार्थानधिगच्छेच्चशास्त्राणिविविधानिच ९९ उपेयादीश्वरंचैवयोगक्षेमार्थसिद्धये
 स्नान्वादेवान्पितॄंश्चैवतर्पयेदर्चयेत्तथा १०० वेदाथर्वपुराणानिसेतिहासानिशक्तिनः जपयज्ञप्रसिध्यर्थंविद्यांचाध्यात्मि
 कीजयेत् १ वलिकर्मस्वधाहोमस्वाध्यायानिथिसक्रियाः मृतपित्रमरब्रह्ममनुष्याणामहामखाः २ देवेभ्यश्चहतादन्नाद्धे

पादुनवलिहरेत् अन्नंमूमौश्वचांडालवायसेभ्यश्च निक्षिपेत् १०३ अन्नं पितृमनुष्येभ्यो देयमप्यन्वहंजलं स्वाध्यायं सतनं
 कुर्यान्नपचेदन्नमात्मने ४ बालस्ववासिनीदृग्गर्भिण्यानुरक्त्यकाः संभोज्यातिथिभृत्याश्च दंयन्तोः शेषभोजनं १०५ अपो
 शानेनोपरिष्ठादधस्तादश्नाना तथा अनग्नममृतं चैव कार्यमन्नं द्विजन्मना ६ अतिथित्वेन वर्णानां देयं शक्त्यानुपूर्वशः अग्न
 णोद्योतिथिः सायमपि वाग्मृतुणोदकैः ७ सक्त्यमिह वेमिह सादानव्यासुवताय च भोजयेच्चाग्नान्काले सखि संवंधि बांधवा
 न् ८ महोत्सवामहाजंवाश्रोत्रियायोपकल्पयेत् सक्त्यान्वासने स्वादुभोजनं सत्तुतं वचः ९ प्रति संवत्सरं त्वर्घ्याः स्नानकाचा
 ये पार्थिवाः प्रियो विवाह्यश्च तथा युक्तं प्रत्युत्विजः पुनः १० अध्वनीनोतिथिर्ज्ञेयः श्रोत्रियो वेदपारगः मान्या वेतौ गृहस्थस्य ब्रह्म
 लोकमभीष्टनः ११ परपाकरुचिने स्यादनिच्छामंत्रणादने वाक्पाणिपादचापत्वं वर्जयेच्चातिभोजनं १२ अतिथिं श्रोत्रियं नृ
 प्रमासीमांतादनुव्रजेत् अहःशेषं सहासीत शिष्टं शिष्टं च बंधुभिः १३ उपास्य पश्चिमां संध्यां हुत्वाग्नीस्तानुपास्य च मृत्यैः परितो भु
 त्कानातिनृप्माथ संविशेत् १४ ब्राह्मे सुहृते चो न्यायचिंतयेदात्मनो हितं धर्मार्थकामान्त्वेकाले यथाशक्ति नहापयेत् १५ वि
 द्याकर्मवयो बंधुविनैर्मन्या यथा कर्म एतैः प्रभूतैः शूद्रोपि वार्धके मानमर्हति १६ बृद्धभारि नृपस्तान् स्त्रीरोगिवरचक्रिणां यथा
 देयो नृपस्तेषां मान्यः स्नानश्च मूपतेः ११७ इत्याध्ययनदानानि वैश्यस्य ह्यस्त्रियस्य च प्रतियहोधिको विप्रे याजनाध्यापने तथा ११८
 प्रधानं ह्यस्त्रिये कर्म प्रजानां परिपालनं कुसीदं कृषिवाणिज्यं पाशुपाल्यं विशः स्मृतं ११९ शूद्रस्य द्विजशुश्रूषा नयाजीवनवणि

४ याः आकू मवेत् शिल्पेर्विविधैर्जीवेत् द्विजानिहितमाचरन् २० भार्यारतिः शुचिर्भृत्यभर्ताश्चादक्रियारतः नमस्कारेण मंत्रेण पंचयज्ञा
 न्नहापयेत् २१ अहिंसासन्त्यमस्तेयं शौचमिन्द्रियनियमः दानं दमो दया क्षान्तिः सर्वपां धर्मसाधनं १२२ वयो बुध्यर्था वाग्विवश्रुता मि
 जनकर्मणां आचरेत्सदृशीं वृत्तिमजिह्वा मशठान् तथा १२३ त्रैवार्षिकाधिकान्नोयः सहिसोमं पिवेद् द्विजः प्राकसौमिकीः क्रियाः कु
 कुर्याद्यस्यान्नं वार्षिकं मवेत् २४ प्रति संवत्सरं सोमः पशुः प्रत्ययनं तथा कर्तव्याग्रयणेष्टिश्च चतुर्मास्यानि चैव हि १२५ एषाम
 संभवे कुर्यादिष्टिं वैश्वानरीं द्विजः हीनकल्पेन कुर्वीत स निद्रव्ये फलप्रदं १२६ चंडालो जायते यज्ञकरणाच्छुद्धमिष्टितान् यज्ञा
 थैलव्यमददद्वासः काकोपि वा मवेत् २७ कुसूलकुंभी धान्यो वा न्याहिकोऽश्वस्तनोपि वा जीवेद्वापि शिलोद्धेन त्रेयानेवापरः
 परः १२८ न स्वाध्यायविरोधार्थमीहेन नयनस्तनः न विरुद्धप्रसंगेन संतोषी च मवेत्सदा १२९ राजाने वा सियाज्येभ्यः सीदन्ति ।
 च्छेदं सुधा दं मिहेतुकपाखंडिव कद्वतींश्च वर्जयेत् ३० शुक्लो वरधरो नीचकेशश्मश्रुनखः शुचिः न भार्यो दर्शने श्रीया नैक
 वासान संस्थितः १३१ न संशयं प्रपद्येत ना कस्मादप्रियं वदेत् नाहि न नानृतं चैव न स्तेनः स्यान्न वार्धुषी ३२ दासायणी ब्रह्मसूत्री वे
 णुमान्सकमंडलुः कुर्यात्प्रदक्षिणं देवमृद्धो विप्रव न स्यतीन् ३३ न तु मेहे न दीक्षाया वत्सर्गोऽष्टा बुभुक्षु न प्रत्यग्यर्कगो सोम
 संध्यावुस्त्री द्विजन्मनः ३४ नेष्टेता कैन न ग्नां स्त्री न च संसृष्टमेषुनां न च मूत्रपुरीषे वा नाशुची राहुतारकाः ३५ अयं मे वज्र इत्येवं स
 र्वमंत्रमुदीरयन् वर्षात्प्रावृत्तौ गच्छेत्त्वपे मृत्यु कशिरान च ३६ शीवनासकृ शकृन्मूत्रेणां स्य सुन निक्षिपेत् पादौ प्रतापयेत् ॥

नौनचैनममिलंधयेत् ३७ जलंपिवेत्तांजलिनानशयानंपबोधयेत् नाक्षैः क्रीडेन्नधर्मघ्नैर्व्याधिनैर्वानसंविशेत् ३८ विरुद्धं
 र्जयेत्कर्ममेतद्धूमंनदीनरं केशभस्मनुषांगारकपालेषुचसंस्थितिं ३९ नाचक्षीतधयंतींगांनद्वारेणविशेत्कृचिन् नराज्ञःप्रति
 गृह्णीयाद्बुधस्योच्छ्रास्त्रवर्तिनः १४० प्रतिगृहेस्तुनिचक्रिध्वजिवेष्यानराधियाः दृष्टादशगुणंपूर्वान्यूर्वादेनेयथोनरं १४१
 अध्यायानामुपाकर्मश्रावण्यांश्रवणेनवा हस्तेनौषधिभावेवापंचम्यांश्रावणस्यनु ४२ पौषमासस्यरोहिण्यामष्टकायामथापि
 वा जलानेच्छंदसांकुर्यादुसंगंविधिवद्दहिः ४३ अहंपेतेघ्नध्यायःशिष्यन्विगुरुबंधुषु उपाकर्मणिचोक्तगैस्वशाखाश्रोत्रिये
 मृते १४४ संध्यागर्जितनिर्घातमूकंयोल्कानिपातने समाप्यवेदं द्विनिशमारण्यकमधीत्यच ४५ पंचदश्यांचतुर्दश्यामष्टम्यार
 हसूतके ऋतुसंधिषुमुक्तावाश्राद्विकंप्रतिगृह्यच ४६ यशुमंडुकनकुलश्चाहिमार्जारमूषिकैः कृतेनरेत्त्वहोरात्रंशक्रपातेन
 योच्छये ४७ श्वक्रोष्टुगर्दभोलूकसामवाणानेनिस्वने अमेध्यशवशृङ्गान्यश्मशानपतितान्तिके १४८ देशैःसुखावात्मनि
 चविद्युक्तनिनसंप्लवे मुक्ताईपाणिरंभोतरर्धरात्रेतिमारुते १४९ पांसुवर्षेदिशांदाहेसंध्यानीहारभीतिषु धावतःपूतिगंधेच
 शिष्टेचगृहमागते ५० खरोष्ट्यानहस्यश्वनौदृष्टेरिणरीहणे सप्तत्रिंशदनध्यायानेनांस्नात्कालिकान्विदुः १५१ देवन्विकृता
 नकाचार्यराज्ञांछायांपरस्त्रियाः नाक्रामेद्रक्तविण्मूत्रशीवनोद्वर्तेनादिच १५२ विप्राहिंसत्रियात्मानोनावत्सेयाःकदाचन
 आमृत्योःश्रियमाकांक्षेन्नकंचिन्मर्मणिस्पृशेत् ५३ दूरादुच्छिष्टविण्मूत्रपादांभांसिसमुच्छेजेत् श्रुतिस्मृत्युद्दिनंसम्यङ्गित्य

या. आ ५ माचारमाचरेत् ५४ गोब्राह्मणानलान्नानिनोच्छिष्टेनपदास्पृशेत् ननिंदानाडनेकुर्यात्पुत्रंशिष्यंचनाडयेत् १५५ कर्मणामन
 सावाचायनाहर्मसमाचरेत् अस्वर्ग्यलोकविद्विष्टं धर्ममप्याचरेन्नतु ५६ मानृपित्रनिधिभ्रातृजामिसंवंधिमानुलैः बृद्धबाला
 नुराचार्यवैद्यसंश्रितबंधवैः ५७ ऋत्विक्परोहितापन्यभार्यादाससनाभिभिः विवादं वर्जयित्वा नुसर्वाल्लोकाञ्जयेद्गृही ॥
 ५८ पंचपिंडाननुहृत्य न स्नायात्परवारिषु स्नायान्नदीदेवस्नानहृदप्रस्नवणेषु च ५९ परशय्यासनोद्यानगृहयानानि वर्जयेत्
 अदनान्यग्निहीनस्य नीनमद्यादनापदि १६० कदर्यबद्धे चोराणां क्लोवरंगावतारिणां वैरागिभिरस्तुवार्ध्वगणिकागणदीप्तिनां
 १६१ चिकित्सकानुरजद्वयं श्लीमनविद्विषां क्रूरोग्रपणितब्राह्मणदामिकोच्छिष्टमोजिनां ६२ अवीरास्त्रीस्वर्णकारस्त्रीजितग्राम
 याजिनां शस्त्रविक्रयिकर्मोरनं तु वायश्चवृत्तिनां ६३ नृशंसराजरजककृतघ्नवधजीविनां चेलधावसुराजीवसहोपपत्तिवैश्वनां ॥
 ६४ पिशुनानृत्तिनोश्चैव तथा चाक्रिकवैदिनां एषामन्नं न भोज्यं सोमविक्रयिणस्तथा ६५ शूद्रेषु दासगोपालकुलमित्रार्धसीरि
 णाः भोज्यान्नानापि नश्चैव यश्चात्मानं निवेदयेत् ६६ इति स्नानकप्रकरणम् अनर्चितं वृथा मांसं केशकीटसमन्वितं शुक्तं पर्युषितं
 च्छिष्टं च स्पृष्टं पतितं क्षितं ६७ उदक्यास्पृष्टं संघुष्टं पर्यायान्नं च वर्जयेत् गोघ्रातं शकनोच्छिष्टं पदास्पृष्टं च कामतः ६८ अन्नं पर्युषि
 तं भोज्यं स्नेहाक्तं चिरसंस्थितं अस्नेहा अपि गोधूमयवगोरसविक्रियाः ६९ संधिन्यनिर्देशवत्सा गोपयः परिवर्जयेत् औद्भ्रमेकश ॥ सम
 फं स्त्रेण मारण्य कमथा विकं ७० देवतार्थं हविः शिशुलोहितान्नश्च नालथा अनुपाकृतमांसानि विद्वाजानिकवकानि च ७१ ॥ ५

क्रव्यादपक्षिदान्पूहशुकप्रनुददिदिमान् सारसैकशफानहंसा सर्वाश्चग्रामवासिनः ७२ कोयष्टिस्रवचक्राङ्गबलाकावकविधिरा
 न् दृष्ट्याकृशरसंयावपायसापूपशकुलीः ७३ कलविकंसकाकोलंकरंरज्जुदालुकं जालपादानखंजरीदानज्ञानांश्चमृगद्विजान्
 ७४ चाषांश्चरक्तपादांश्चसौनवंद्वूरमेवच मत्स्यांश्चकामनोजग्ध्वासोपवासस्त्र्यहंवसेत् ७५ पलांडुंविडुराहंचछत्राकंग्रामकु
 कुटं लशुनंरंजनंचैवजग्धाचांद्रायणंचरेत् ७६ मत्स्याःपंचनखासेधागोधाकच्छपशस्त्रकाः शशश्चमत्स्येषपिहिसिंहनुंडक
 रोहिताः ७७ तथापाठीनराजीवसशल्काश्चद्विजानिभिः अतःशृणुध्वंमांसस्यविधिंमक्षणवर्जने ७८ प्राणान्ययेतथाश्चाद्देवो
 क्षितंद्विजकाम्पाया देवान्पितृन्समभ्यर्च्यखादन्मांसंनदोषभाक् ७९ वसेत्सनरकेधोरदिनानिपशुरोमभिः संमितानिदुराचरो
 योहंन्यविधिनापशून् ८० सर्वोच्चामानवाप्नोतिहयमेधफलंनथा गृहेपिनिवसन्विप्रौमुनिर्मांसविवर्जनात् ८१ सौवर्णराज
 ताज्ञानामूर्ध्वपात्रमहाश्मनां शाकरज्जुमूलफलवासोविदलचर्मणां १८२ पात्राणांचमसानांचवारिणाशुद्धिरिष्यते चरुलुक्
 सुवसस्नेहपात्राण्युल्लेनवारिणा ८३ स्फ्य शर्षाजिनधान्यानांमुसलोत्तरवतानसां प्रोक्षणांसंहनानांचवहूनांधान्य वाससां
 ८४ तक्षणांदारुशृंगास्यांगोवालैःफलसंभवां मार्जनंयज्ञपात्राणांपाणिनायज्ञकर्मणि ८५ सौषेहृदकगोमूत्रैःशुध्यन्त्यावि
 ककोशिकं सश्रीफलैरंशुपट्टेसारिष्टैःकुतपंतथा १८६ सगौसर्वपैःसौमंयुनःपाकान्महीमयं कारुहस्तःशुचिःपण्यंमैस्यंयो
 धिमुखंतथा ८७ भूशुद्धिर्मार्जनाद्वाहान्कालान्नोक्तमणान् तथा सेकादुद्वेखनाद्वेपाद्गृहंमार्जनलेपनात् ८८ गोघ्रातेःचेतथा

या.आ.
६

केशमक्षिकाकोटदूषिते सलिलंभस्ममृदापिपक्षेप्रयंविशुद्धये ८८ त्रयुसीसकताम्राणांक्षाराम्लोदकवारिभिः मस्माद्विःकां स्मृतिः
 स्यलोहानांशुद्धिःप्राबोदवस्यत् ९० अमेध्याक्तस्यमृतोयैःशुद्धिर्गैधापकषेणान् वाकशस्तमंबुनिर्णिक्तमज्ञानंचसदाशुचिः ९१
 शुचिगीतृप्रिक्तोयंप्रकृतिस्थमहीगतं तथासांसंश्चचांडालकव्यादादिनिपातितं ९२ रश्मिरनीरजश्छायागौरश्चोवसुधानि
 लः विप्रुषोमक्षिकास्यशैवत्सःप्रसुवणेशुचिः ९३ अजाश्वंमुष्यतोमेध्यं नगौर्ननरजामलाः पंथानश्चविशुध्यंतिसोमसूर्यौ
 शुमारुतैः ९४ मुखजाविप्रुषोमेध्यास्तथाचमनविंदवः श्मश्रुचास्यगतंदंतसक्तंन्यक्तातनःशुचिः ९५ स्नात्वापीत्वाहुतेसुमे
 मुक्तेरथ्योपसर्पणे आचांतःपुनराचामेदासोविपरिधायच ९६ रथ्याकर्ममनोयानिस्पृष्टान्यंन्यश्चवायसैः मारुतेनैवशुध्यंति
 पक्वेष्टकचिनानिच ९७ इतिद्रव्यशुद्धिप्रकरणम् तपस्तप्तासृजद्रह्माब्राह्मणान्वेदगुप्तये तत्पर्येषितृदेवानाधर्मसंरक्षण
 यच ९८ सर्वस्यप्रभवोविप्राःश्रुताध्यायनशालिनः नेभ्यःक्रियापराःश्रेष्ठास्तेभ्योप्यध्यात्मविनमाः ९९ नविद्ययाकेवल
 यानपसावापिपात्रता यत्रवृत्तमिमैचोमेतद्विपात्रंप्रकीर्तितं २०० गोभूतिलहिरण्यादिपात्रेदातव्यमर्चितं नापात्रेविदुषा
 किंचिदात्मनःश्रेयदच्छता २०१ विद्यातपोभ्याहीनेनननुयायःप्रतिग्रहः गृह्णन्प्रदातारमधोनयन्यात्मानमेवच २ दानव्य
 प्रत्यहंपात्रेनिमित्तेषुविशेषतः याचितेनापिदातव्यंश्रद्धापूतंनुशक्तिनः ३ हेमशृंगीशकैरोष्पैःसुशीलावस्त्रसंयुता सकोस्य दूराम
 पात्रादानव्यासीरिणीगौःसदक्षिणा २०४ दानास्याःस्वर्गमाप्नोतिवत्सरानोमसंमिनान् कपिलाचेतारयतिभूयश्चासप्रमंकलं ६

सवत्सरोमनुष्यानियुगानुमयतोमुखी दातास्याः स्वर्गमाप्नोतिपूर्वेणविधिनादहन् २०६ यावद्वत्सस्यद्वौपादौमुखंयो न्याचदृश्य
 ने नावजैः पृथिवीज्ञेयायावद्भर्मेनमुंचति २०७ यथाकथंचिद्वत्सागांधेनुंवाऽधेनुमेववा अरोगामपरिक्षिप्तंदातास्वर्गमही
 यते २०८ श्रान्तसंवाहनंरोगिपरिचर्यासुरार्चनं पादौशौचद्विजोच्छिष्टमार्जनं गोप्रदानवत् २०९ मूदीपांश्चान्नवस्त्राभस्त्रिलस
 र्पिःप्रमिश्रयान् नैवेशिकस्वर्णधुर्यानदत्त्वास्वर्गमहीयते २१० ग्रहधान्यामयोयान च्छत्रमाल्यानुलेपनं यानंदृष्टं प्रियंशय्या
 दत्त्वा न्यूनं सुखीभवेत् ११ सर्वधर्ममयंवह्न्यपदानेभ्योधिकंयतः नदृष्टमवाप्नोतिब्रह्मलोकमविच्यते १२ प्रतिग्रहसमर्थो
 पिनादनेयःप्रतिग्रहं येलोकादानशीलानांसत्तानाप्नोतिपुष्कलान् १३ कुशाःशाकंपयोमत्स्यागंधाःपुष्पंदधिक्षितिः मां
 संशय्यासनंधानाःप्रत्याख्येयंनवारिच १४ अयाचिताहुतंमाह्वमपिदुष्कृतकर्मणः अन्यत्रकुलवधंढपतिनेभ्यस्तथादि
 षः २१५ देवानिथ्यर्चनकृतेगुरुभृत्यादिद्वजये सर्वतःप्रतिगृह्णीयादात्मद्वयर्थमेवच २१६ अमावास्याष्टकौद्विःहोमपः
 शोयनद्वये द्रव्यब्राह्मणसंपत्तिर्विषुवत्सूर्यसंक्रमः १७ व्यतीपातो गजच्छाया महणंचंद्रसूर्ययोः श्राद्धं प्रतिरुचिश्चैव श्राद्ध
 कालाः प्रकीर्तिताः १८ अग्न्याः सर्वेषु वेदेषु श्रोत्रियो ब्रह्मविद्युवा वेदार्थविज्येष्टसामानि मधुस्त्रिसुपर्णिकः १९ स्वस्तीय
 ऋत्विजामानुषाज्मश्वशुरमानुलाः त्रिणाचिकेतदौहित्रशिष्यसंबन्धिबांधवाः २० कर्मनिष्ठास्तपोनिशःपंचाग्निर्ब्रह्मचारिणः
 पितृमानुषश्चैव ब्राह्मणः श्राद्धसंयदे २१ रो गीहीनानि रिक्तांगः काणाः पौनर्मवस्तथा अवकीर्णंकुंडगोलौकुनखीप्याव

पा.आ ७ दंतकः २२ मृतकाध्यापकः क्लीवः कन्यादूष्यमिश्रकः मित्रधुकपिशुनः सोमविक्रयीपरिविंदकः २३ मातापितृगुरुत्यागीकृतं स्मृतिः
 डाशीदृषलात्मजः परपूर्वोपनिस्तेनः कर्मदुष्टाश्च निदिताः २४ निमंत्रयेत पूर्वद्युर्ब्राह्मणानात्मवान् शुचिः तैश्चापि संयतैर्भावं
 मनोवाक्कायकर्मभिः २५ अपराह्णे समभ्यर्च्य स्वागतेनागतं सुतान् पवित्रपाणि राचां तानासनेषूयवेशयेत् २६ युगमान् देवेय
 थाशक्तिपित्र्यैः युगमांस्तथैव च परिश्रितेशु चोद्देशे दक्षिणाप्रवर्णे तथा २७ द्वौ देवौ प्राकृतयः पितृय उद्गोके कमेव वा मा
 नामहानामप्येवं तत्रैवावैश्वदेविकं २८ पाणिप्रक्षालनं दत्त्वा विष्टरार्थं कुशानपि आवाहय दनुज्ञातो विश्वे देवाः स इष्टाः
 २९ यवैरन्वकीर्याथ भाजने स पवित्रके शन्नो देव्यापयः क्षिप्वा यवो सीतियवांस्तथा ३० यादिव्या इति मन्त्रेण हस्ते धर्ष्यं वि
 निक्षिपेत् दत्त्वोदकं गंधमाल्यं धूपदानं सदीपकं ३१ तथाच्छादनदानं च करशौचार्यमम्बुच अयसर्वतनः कृत्वा पितॄणाम
 प्रदक्षिणं ३२ द्विगुणं सुकुशान् दत्त्वा उशंतस्त्वेष्ट्या पितॄन् आवाहय दनुज्ञातो न पेदायं नुनस्ततः ३३ यवार्थोऽनुनिलैः का
 र्याः कुर्यादध्यादिपूर्ववत् दत्त्वा धर्मसंस्वासेषां पात्रे कृत्वा विधानतः ३४ पितृभ्यः स्थानमसीति न्युज्वं पात्रं करोत्यधः अग्नौ
 करिष्यन्नादाय एच्छत्यं च घृतं सुतं ३५ कुरुष्वेत्यभ्यनुज्ञातो हुत्वा ग्नौ पितृयस्तवत् हुतशेषं प्रदद्यात्तु भाजनेषु समाहितः ३६ य
 था लामोपपन्नेषु रोष्येषु च विशेषतः दत्त्वा त्रंष्ट्रिवी पात्रमिति पात्राभि मंत्रणम् ३७ कृत्वेदं विष्णुरित्यत्रै द्विजां गुहं निवेशयेत्
 सम्याह्निकां गायत्रीं मधुवाता इति श्रुत्वं ३८ जज्ञायथा सुखं वाच्यं भुजीरं स्तेपि वाग्यताः अन्नमिष्टं हविष्यं च दद्यादक्रोधनोः ७

त्वरः ३८ आनृमेसुपवित्राणिजप्त्वापूर्वजपंतथा अन्नमादायतृप्तास्थशेषंचैवानुमान्यच ४० तदन्नं विकिरेद्भूमौ दत्त्वा चापः
 सक्तसक्तान् सर्वमन्नमुपादाय सतिलंदक्षिणामुखः ४१ उच्छिष्टसन्निधौ पिंडान् दद्याद्द्वैपितृयज्ञवत् मानामहानामप्येवं दद्या
 दाचमनंततः ४२ स्वस्तिवाच्यंततः कुर्यादक्षय्योदकमेव च दत्त्वा तु दक्षिणं शक्या स्वधाकारमुदाहरेत् ४३ वाच्यतामित्यनुज्ञा
 तः प्रकृतेभ्यः स्वधोच्यतां वृषुरस्तु स्वधेऽस्युक्तं भूमौ सिंचेत्तोजलं २४४ विश्वे देवाश्च प्रीयंतां विप्रैश्चोक्तं ददं जपेत् दत्तारो नो ।
 भिवर्धंती वेदाः संततिरेव च ४५ अद्वाचनो मा व्यगमद्ब्रह्म देयं च नो स्त्विति इत्युक्तोक्ता प्रियावाचः प्रणिपत्य विसर्जयेत् ४६
 वाजे वाज इति प्रीतः पितृपूर्व विसर्जनं यस्मिंस्तसंश्रवाः पूर्वमर्घ्यपात्रे निवेशिताः ४७ पितृपात्रं न दुज्जानं कृत्वा विप्रान्विसर्जयेत्
 प्रदक्षिणमनुव्रज्य संजीत पितृसेवितं ४८ ब्रह्मचारी भवेत्तानुरजनीं ब्राह्मणैः सह एवं प्रदक्षिणावृत्तौ ब्रह्मो नो दीमुस्वान् पितृन्
 ४९ यजेत दधिकैर्धुमिश्रापिंडान्यवैः क्रियाः एको हि ष्ठं देवहीनमेकाघ्यैकपवित्रकं ५० आवाहनाग्नौ करणरहितं हा
 पसव्यवत् उपतिष्ठतामक्षय्यस्थाने विप्रविसर्जने ५१ अमिरम्यतामिति वदेद्भुयस्ते मिरताः सह गंधोदकानिलैर्युक्तं कुर्यात्
 त्रचतुष्टयं ५२ अर्घ्यार्थं पितृपात्रेषु प्रेतपात्रं प्रसेचयेत् ये समाना इति द्वाभ्यां शेषं पूर्ववदाचरेत् ५३ एतत्सपिंडीकरणमेको
 हि ष्ठं स्त्रिया अपि अर्वाकसपिंडीकरणं यस्य संस्तराद्भवेत् २५४ तस्याप्यन्नं सोदकुं भंदद्यात्संवत्सरं हि जे मृते हनि तु कर्त
 व्यं प्रतिमा संवत्सरं ५५ प्रतिसंवत्सरं चैव माद्यमेकादशे हनि पिंडांस्तु गोत्रविप्रैर्म्योदद्यादन्नौजलेपि वा २५६ प्रक्षिपेत्

या.आ
८

सुविषेषु द्विजोच्छिष्टं समार्जयेत् ॥ हविष्यान्नेन वै मासं पायसेन नुवत्सरं २५० मास्यहारिणकौरभशकुनच्छागपार्धतैः
 ऐतारोरववागहशाशेर्मासैर्यथाक्रमं ५८ मासवृद्ध्याभिरुप्यनिदनेरिह पितामहाः खड्गामिषं महाशल्कं मधुमुन्यन्नमेव च
 ५८ लोहामिषं महाशकं मांसं वाध्रीणसस्य च यद्दत्तं गियास्यश्च सर्वमानं न्यमश्नुते ६० तथा वर्षात्रयोदश्यां मघासु
 च विशेषतः ॥ कन्यां कन्यावेदिनश्च पश्यन्त्येव सन्तानं पि ६१ द्यूतं कृषिं च वाणिज्यं द्विशफैकशफांस्तथा ब्रह्मवर्चस्थिनः
 पुत्रान् स्वर्णरूपे सकुप्यके ६२ ज्ञानि श्रेष्ठं सर्वकामानाप्नोति श्रोतुः सदा प्रतिपत्त्यमृतिश्चैकावर्जयित्वा च नुर्दशी ६३ श
 स्त्रेणानुहता ये वेत्ते म्यस्तत्र प्रदीयते रुर्गो ह्यपत्यमोजश्च शौर्यं क्षेत्रं बलं तथा ६४ पुत्रं श्रेष्ठं ससौभाग्यं समृद्धिं मुख्यं शोभं
 प्रवृत्तचक्रतां चैव वाणिज्यप्रमृतीनपि ६५ अरोगित्वं यशो वीर्यं शौक्यं परमांगतिं धनं वेदान्मिषकसिद्धिं कृष्यंगमप्यजावि
 कं ६६ अश्वानायश्च विधिवद्यः श्रद्धां संप्रयच्छन्ति कृत्तिकादिमरण्यं तं सकामानाप्नुयादिमान् ६७ आस्तिकः श्रद्धधानश्च
 व्यपेतमदमत्सरः वसुरुद्रादिनिमुनाः पितरः श्रद्धा देवताः ६८ प्रीणयन्ति मनुष्याणां पितृन् च्छुद्धिं न तपिताः आयुः प्रजाधनं विद्यां
 खर्गमोक्षं सुखानि च ६९ प्रयच्छन्ति तथा राज्ञ्यं प्रीता नृणां पितामहाः विनायकः कर्मविघ्नसिद्ध्यर्थं विनियोजितः ७० गणाना
 माधिपत्ये च रुद्रेण ब्रह्मणा तथा तेनोपसृष्टो यस्य स्य लक्षणानि निबोधत ७१ स्वप्नेऽवगाहने न्यर्थं जलं मुंडांश्च पश्यति ॥
 काषायवाससश्चैव क्रव्यादांश्चाधिरोहति ७२ अंत्यजैर्गर्ह्यैरुष्टैः सहैकत्रावनिष्ठते ब्रजन्नुपितथात्मानं मन्यते नुगंत्यैः ७३

स्मृतिः

राम
८

विमनाविफलारंभः संसीदत्यनिमित्ततः तेनोपसृष्टोलभतेनराज्यंरानंदनः ७४ कुमारीनचमर्तारमपत्यंगर्भमंगना आचा
 र्यत्वंश्रोत्रियश्चनशिष्योध्ययनंतथा ७५ वणिग्लामंनचामोनिहृषिंवापिहृषीवलः सपनंतस्यकर्तव्यं पुण्येद्विविधिपूर्वकं
 ७६ गौरसर्षपकल्केनसाज्येनोत्सादितस्यच सर्वौषधैः सर्वगंधैर्विलिप्तशिरसस्तथा ७७ मद्रासनोपविष्टस्यस्वस्तिवाच्या।
 द्विजाः शुभाः अश्वस्थानाद्गजस्थानाद्दल्मीकात्संगमाद्ब्रह्म ७८ मृत्तिकारोचनांगंधानगुगुलुंचासुनिक्षिपेत् याआह
 नाहो कवणौश्चतुर्मिः कलशेर्हृदात् ७९ चर्मण्यानडुहेरक्तेस्थायंमद्रासनंततः सहस्राक्षंशतंधारसृषिमिः पावनंकृतं
 तेनत्वामभिषिंचामिपावमान्यः पुनंतते मगंनेवरुणोराजाभगंसूर्योबृहस्पतिः ८१ मेगमिंद्रश्चवायुश्चभगंसप्तर्षयोददुः
 यनेकेशेषुदौर्भाग्यंसीमंतेयच्चमूधाने ८२ ललाटेकर्णयोरष्टोरापस्तद्वंतुसर्वदा स्नानस्यसार्धपंतैलंस्त्रुवेणोदंबरेणतु
 ८३ जुहयान्मूर्धनिकुशानसव्येनपरिगृह्यतु मित्रश्चसंमित्रश्चैवतथाशालकदंकटौ ८४ कृष्णोरोराजपुत्रश्चेत्यंतेस्वा
 हासमन्वितैः नामभिर्वलिमंत्रैश्चनमस्कारसमन्वितैः ८५ दद्याच्चतुष्पथेशूपेकुशनास्तीर्यसर्वतः कृताकृतांसंडुलो
 श्वपल्लौदनमेवच ८६ मत्स्यान्यक्कांसथैवामान्मांसमेतावदेवतु पुष्पचित्रं सुगंधंचसुरांचत्रिविधामपि ८७ मूलकं
 पूरिकापूयांसथैवोडिरकस्वजः दध्यन्नंपापसंचैवगुडपिष्टंसमोदकं ८८ एतासर्वास्तमाहृत्यभूमौक्षत्वाततः शिरः विनाय
 कस्यजननीमुपनिष्ठननोविकां ८९ वलिग्लान्निमं देवा आदित्यावसवस्तथा मरुतोथाश्विनोरुद्राः सुपर्णाः पन्नगाग्र-

या. आ. हा: २८० असुरायानुधानश्च पिशाचामानरोनगाः शकिन्योयस्रवेतालायोगिन्यः पूतनाः शिवाः ८१ जृम्भकाः सिद्धगंधर्वोऽस्मृतिः
 ८ नागाविद्याधरानराः दिक्पालालोकपालाश्च ये च विघ्नविनायकाः ८२ जगतां शान्तिकर्तारो ब्रह्माद्याश्च महर्षयः मावि ।
 ८३ सौम्या भवन्तु नृपाश्च भूतप्रेताः सुखावहाः दूर्वासर्षपपुष्पाणां दत्तार्घ्यपूर्णमंजलिः ।
 ८४ रूपं देहियशो देहि मगं भगवन्निदेहि मे पुत्रान् देहि धनं देहि सर्वान् कामान् देहि मे ८५ ततः शुक्रावरधरः शुक्लमाल्यानु
 लेपनः ब्राह्मणान्भोजयेद् दद्याद्दत्तयुग्मं गुरोरपि ८६ एवं विनायकं पूज्यमहो शैवविधानतः कर्मणां फलमाप्नोति श्रि
 यं चामो न्यनुनेमां ८७ आदित्यमृत्सदा पूजां तिलकं स्वामिनस्तथा महागणपते शैवकुर्वन्सिद्धिमवाप्नुयात् ८८ श्रीका
 मः शान्तिकामो वाग्महयज्ञसमाचरेत् दृष्ट्वायुःपुष्टिकामो वा नथैवाभिचरन्नपि ८९ सूर्यः सोमो महीपुत्रः सोमपुत्रो बृहस्पतिः शु
 क्रः शनैश्चरो राहुः केतुश्चेति ग्रहाः स्मृताः ३०० ताम्रकात्स्फाटिकाद्रक्तचंदनात्स्वर्णकादुमौ रजतादयसः सीसान्को स्यान्कायो
 ग्रहाः क्रमान् ३०१ स्ववर्णैर्वापटैर्लेख्या गंधैर्मंडलकेषु वा यथा वर्णं प्रदेया निवासां सिकुसुमानि च ३०२ गंधाश्च बलयश्चैव
 धूपो देयश्च गुग्गुलुः कर्तव्या मंत्रवन्तश्च चरवः प्रतिदेवतं ३०३ आकृत्तेन द्रुमं देवा अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् उद्बुध्य स्तेति चक्र
 चो यथा संख्यं प्रकीर्तिताः ३०४ बृहस्पते अतियुदर्यस्तथैवाज्ञान्य रिस्तुतः शन्नो देवीस्तथा कांडा न्केतुं हण्वन्निमोस्तथा ३०५ राम
 अर्कः पलाशः खदिरः खपामा गौथपिप्पलः उदुवरः शमी दूर्वा कुशाश्च समिधः क्रमान् ३०६ एकैकस्य त्वष्टशतमष्टविंशतिरेव च ८

होतव्यामधुसर्पिर्भ्यां दध्नाक्षीरेण वायुनाः ७ गुडौदनं पायसं च हविष्यं क्षीरपाष्टिकं दध्योदनं हविश्चूर्णं मांसं चित्रान्नमेव च ८
 दद्यात्तु हक्रमादेन द्विजेभ्यो भोजनं बुधः शक्तिर्नो वायथा लाभं सन्तान्यविधिपूर्वकं ८ धेनुः शंखस्तथानडानहेमवासो हयः क्रमा
 त् कृत्वा गौराय संक्रोग एतावैदक्षिणाः स्मृताः १० यश्च यस्य यत्तदुस्यः स तं यत्नेन पूजयेत् ब्रह्मणो वा वरो देनः पूजिताः पूजयिष्यथ
 ३११ महाधीनानरेन्द्राणामुच्छ्रायाः पतनानि च भावाभावौ च जगत्सस्मात्पूज्यतमा महाः ३१२ महोत्साहः स्थूललक्षः कृतज्ञो ह
 द्रसेवकः विनीतः सत्त्वसंपन्नः कुलीनः सत्यवाक् शुचिः १३ अदीर्घसूत्रः स्मृतिमानसु द्रोः परुषस्तथा धार्मिकोऽव्यसनश्चैव प्रा
 त्तः शूरो रहस्यविन् १४ स्वरं ध्रुवो नृत्तक्षि क्वा दंडनीत्यां तथैव च विनीतस्त्वयवार्तायां वय्यां चैव नराधिपः १५ समं त्रिणः प्रकु
 र्वीत प्राज्ञान्मौलान्स्थिराच्छचीन् नैःसार्धं चितयेद्राज्यं विप्रेणाथ ततः स्वयं १६ पुरोहितं च कुर्वीत देवज्ञमुदिनो दिनं दंडनीत्यां च कु
 शलमथ वीरिगिरसे तथा १७ श्रोतस्मार्तक्रियाहेतोरुत्पण्यादेव क्रत्विजः यज्ञाश्चैव प्रकुर्वीत विधिवद्भूरिदक्षिणान् १८ भोगा
 न्दद्याद्द्विप्रेभ्यो वसूनि विविधानि च अक्षयोयं निधीराज्ञाय द्विपेषूपपादितं १९ अस्कन्नमव्ययं चैव प्रायश्चित्तैरदूषितं अग्नेः
 सकाशाद्द्विप्राग्नौ हुतं श्रेष्ठमिहोच्यते २० अलब्धमीहे हर्मेण लब्धं यत्नेन पालयेत् पालितं वर्धयेन्नीत्या वृद्धं पात्रेषु निक्षिपेत् ३२१
 दत्त्वा भूमिं निबन्धं वा कृत्वा लेख्यं नु कारयेत् आगामिभद्रपतिपरिज्ञानाय पाथिवः ३२२ पदेवाताम्रपदेवास्वमुद्रोपरिचिह्नितं अभि
 लेख्यात्मानो वंश्यानां त्मानं च महीपतिः ३३ प्रतिग्रहपरीमाणं दानच्छेदोपवर्णनं स्वहस्तकालसंपन्नं शासनं कारयेत्स्थिरं २४ ॥

या.आ
१०

रस्यंपरायमाजोमंतांगलंदेशमाविशेत्तत्रदुर्गाणिकुर्वीतजनकोशात्मगुप्रये २५ तत्रतत्रचनिष्ठातानध्यक्षाकुशलाञ्छुचीनसृतिः
प्रकुर्यादायकर्मनिर्व्वयकर्मसुचोद्यतान् २६ नातः परतरोधमौन्यपाणायदणार्जितं विप्रेभ्योदीयतेद्रव्यं प्रजाभ्यश्चामयंसदा २७
यआहवेषुवध्यंनैभूस्पर्थमपराङ्मुखाः अकूटैरायुधैर्योतिस्वर्गयोगिनोयथा २८ पदानिकृतुतुल्यानिमग्नैश्चविनिवर्तिना ॥
राजासुहृन्मादनेहानांविपलायिनां २९ तवाहंवादिनंक्लीवंतिहैतिंपरसंगतं नहन्याद्विनिवृत्तंचयुद्धप्रेक्षणकारिकं ३० हृत्तर
स्यःसमुत्थायपश्येदायव्ययौस्वयं व्यवहारंस्ततोदृष्ट्वास्त्रान्वाभुंजीनकामतः ३१ हिरण्यं व्याप्तानीतंभांडागरेषुनिक्षिपेत् य
स्येच्चारांस्ततोदृष्ट्वापश्येन्मंत्रिसंगतः ३२ ततःस्वेरंविहारीस्यान्मंत्रिमिर्वासमागतः बलानांदर्शनंक्रत्वासेनान्यामहचिंतयेत्
३३ संध्यामुपास्यशृणुयाच्चारणामृदुभाषितं गीतनृत्येश्चभुंजीतपठेत्स्वाध्यायमेवच ३४ संविशेत्तूर्यघोषेणप्रतिबुध्येतथे
वच शास्त्राणिचिंतयेद्बुध्यासर्वकर्तव्यज्ञस्तथा ३५ प्रेषयेच्चततश्चारत्वेधन्येषुचसादरान् ऋषिकपुरोहिताचार्यैराशीभि
रभिनंदिनः ३६ दृष्ट्वाभ्योतिर्विदोवैद्यान्दद्याज्ञाःकोचनंमहीम् नैवेशिकानिचतथाश्रोत्रियाणांगृहाणिच ३७ ब्राह्मणेषुसमी
स्निग्धेषुजिह्मःक्रोधनोरिषु स्याद्राजभृत्यवर्गंचप्रजासुचयथापिता ३८ पुण्यात्पद्मागमादनेन्यायेनपरिपालयन् सर्वदानाधिकं
यस्मान्प्रजानांपरिपालनं ३९ चाटेनस्करदुर्दृष्टमहासाहसिकादिभिः पीड्यमानाःप्रजारसेन्कायस्थेश्चविशेषतः ४० अरसुराम
माणःकुर्वीतियत्किंचित्किल्बिषप्रजाः तस्मानुनृपेनैर्धैर्यस्माद्गृह्णात्यसौकरान् ४१ येराष्ट्राधिकृतास्तेषांचारैर्ज्ञात्वाविचेष्टितं १०

साधूस्सम्मानयेद्वाजाविपरीतांश्च घातयेत् ४२ उक्तोचजीविनोद्रव्यहीनान्कृत्वा विवासयेत् सदानमानसत्कारञ्छ्रोत्रियान्वासये
 नथा ४३ अन्यायेन नृपोराष्ट्रात्स्वकोशं यो भिवर्धयेत् सोऽचिराद्दिगन्तश्रीकोनाशमेतिसंबन्धवः ४४ प्रजापीडनसंज्ञापासमुद्धृतो
 हुताशनः रात्रिः श्रियंकुलं प्राणान्नादग्ध्वा विनिवर्तते ४५ य एव नृपते धर्मैः स्वराष्ट्रपरिपालने तमेव कृत्स्नमाप्नोति पराष्ट्रं वशं नयन् ४६
 यस्मिन्देशे य आचारो व्यवहारः कुलस्थितिः तथैव परिपाल्यो सौ यदा वशमुपागतः ४७ मंत्रमूलं यतो राज्ञ्यमनो मंत्रं सुरसितं कु
 र्याद्यथास्य न विदुः कर्मणा मा फलोदयात् ४८ अरिर्मे त्रमुदासीनो नंतरस्तत्परः परः क्रमशो मंडलं चित्यं सामादिमिरुपक्रा
 मेः ४९ उपायाः सामदानं च मे दौ दंडस्तथैव च सम्पक्प्रयुक्तोः सिध्येयुः दंडस्त्वगतिका गतिः ५० संधिं च विमहं यानमास
 नं संश्रयं तथा द्वेधीभावं गुणानि त, यथा वन्यरि कल्पयेत् ५१ यदा सस्यगुणोपेतं पराष्ट्रं न दावजेत् परश्च हीन आत्मा च हृष्टवा
 हनपुरुषः ५२ देवैर्युष्मकारि च कर्मसिद्धिर्व्यवस्थिता तत्र देवमभिव्यक्तं पौरुषं यो वै देहिकं ५३ केचिद्देवात्स्वभावाच्च काला
 त्पुरुषकारतः संयोगे केचिदिच्छन्ति फलं कुशलबुद्धयः ५४ यथा ह्येकेन चक्रेण रथस्य न गतिर्भवेत् एवं पुरुषकारेण विन
 देवं न सिध्यति ५५ हिरण्यमूमिलामेभ्यामित्रलब्धिर्वरायतः अतो यतेत तत्प्राप्ते सत्यं सत्समाहितः ५६ स्वाम्यमात्याज नो
 दुर्गं कोशो दंडस्तथैव च मित्राण्येताः प्रकृतयो राज्ञ्यं स प्रांगमुच्यते ५७ न दवाप्यनृपो दंडं दुर्दृष्टे नृपे निपातयेत् धर्मो हि दंडरूपेण
 ब्रह्मणानिर्मितः पुरा ५८ सनेतुं न्यायतोऽशक्यो लुब्धेना कृतबुद्धिना सत्यसंधेन शुचिना सुसहायेन धीमता ५९ यथा शास्त्रं

याः ११ मयुक्तः सप्तदेवा सुरमानवं जगदानंदयेत्सर्वमन्यथातु प्रकोपयेत् ६० अधर्मदंडनं स्वर्गकीर्तिर्लोकविनाशनं सम्यक्दंडनं राक्ष
 स्वर्गकीर्तिर्जयावहो ६१ अपि भ्राता सुतोर्घ्यो वा श्वशुरे मानुलोपि वा नादंड्यो नाम राक्षोस्त्रिधर्माद्विचलितः स्वकात् ६२ यो
 दंड्यादंडयेद्वाजासम्पत्तयः श्वघातयेत् ६३ दंड्याक्रतुभिलेन समाप्रवरदक्षिणेः ६४ इति संचिंत्य नृपतिः क्रतुनुत्पलं पृथ
 कं व्यवहारान् स्वयंपश्येत्सभ्यैः परितृप्तो न्वहं ६५ कुलानि जानीः श्रेणीश्च गणज्ज्ञानपदानपि स्वधर्माच्चलितान राजा विनो
 यस्थापयेत्पथि ६५ जालसूर्यमरीचिस्थं त्रसरेण रजः स्मृतं तेष्टो लिप्ता सुतास्त्रिस्तो राजसर्वपउच्यते ६६ गौरस्तु तैत्रयः षट्
 तेयवो मध्यस्तु तैत्रयः कृष्णलः पञ्च निमाषस्तु सुवर्णस्तु षोडश ६७ पलं सुवर्णं श्रृत्वाः पंचवापि प्रकीर्तितं द्वे कृष्णलेख्यमा
 षोडश षोडशैव ते ६८ शतमानं तु दशमिधरेणोः पलमेव तु निष्कं सुवर्णं श्रृत्वाः कार्षिकस्ताम्रिकः पणः ६९ साशीतिः प
 णसाहस्रो दंडउत्तमसाहसः तदधर्ममध्यमः प्रोक्तस्तदधर्ममध्यमः स्मृतः ७० धिग्दंडस्तथवा दंडो धनदंडो वधस्तथा योज्या व्य
 स्ताः समस्ता वा ह्यपराधवशादि मे ३७१ ज्ञात्वा पराधं देशं च कालं बलमथापि वा वयः कर्मच विनं च दंडं दंडेषु पातयेत् ३७२ ।
 ॥ इति श्री याज्ञवल्क्यस्मृत्यामाचारस्य प्रथमोऽध्यायः ॥ ३७३ ॥

स्मृतिः

राम
११

श्रीगणेशायनमः व्यवहारान्वयः पश्येद्विद्विब्राह्मणैः सह धर्मशास्त्रानुसारेण क्रोधलोभविवर्जितः १ श्रुताध्ययनसंपन्ना
 धर्मज्ञाः सत्यवादिनः राज्ञासमासदः कार्यारिपौ मित्रे च ये समाः २ अपश्यता कार्यवशाद् व्यवहारान्वयेण तु सभ्यैः सह नियोक्त
 व्योब्राह्मणः सर्वधर्मविदः ३ राजाहोभाद्रयाद्यापि स्मृत्यपेतादिकारिणः सभ्याः पृथक् पृथग्दंड्या विवादादिगुणंदमं ४
 स्मृत्याचारव्ययेन न मार्गेणाधर्षितः परैः आवेदयति चेद्वाज्ञे व्यवहारपदं हितम् ५ प्रत्यर्थिनो मतौ लेखं यथावेदिनमर्थिना ॥
 समामासत दधोहर्नामजान्यादिचिह्नितं ६ श्रुतार्थस्योत्तरं लेखं पूर्वो वेदकसंनिधौ ततोर्थी लेखयेत्सद्यः प्रतिज्ञातार्थं साधनं ७
 नत्सिद्धौ सिद्धिमाप्नोति विपरीतमतो न्यथा चतुष्पाद् व्यवहारोऽयं विवादेषु पदर्शितः ८ अभियोगमनिस्तीर्य नैनं प्रत्यभियोजये
 त् अभियुक्तचनान्येन नोक्तविप्रवृत्तेन येन ९ कुर्यात्प्रत्यभियोगं तु कलहे साहसेषु च अभयोः प्रतिमूर्ताद्यः समर्थः कार्यनि
 र्णये १० निह्वेमाविनोदद्याद्वनं राज्ञे च तत्समं मिथ्याभियोगी द्विगुणमभियोगादनवहेत् ११ साहसस्तेयपारुष्यगोमिश्रा
 पातयेस्त्रियां विवादयेत्सद्य एव कालो न्यत्रेच्छया स्मृतः १२ देशादेशान्तरं याति सृक्किणोपरिलेढि च ललाटे स्विद्यते चास्य
 मुखं वैवर्ण्यमेति च १३ परिशुष्यन्त्स्वलद्वाक्यो विरुद्धं बहुभाषते वाक्कसुः पूजयति न तथोष्टौ निमृजत्यपि १४ स्वभावाद् द्वि
 त्तिगच्छेत्तनो वाक्कायकर्मभिः अभियोगेऽथ साक्ष्ये वा सदुष्टः परिकीर्तितः १५ संदिग्धार्थं स्वतंत्रो यः साधयेद्यश्च निःपतेत्
 न चाहूतो वदेत्किंचिद्दीनो दंड्यश्च स्मृतः १६ साक्षिषूभयतः सन्तु साक्षिणः पूर्ववादिनः पूर्वपक्षे धरीभूते भवंत्युत स्वादिनः

या. व्य. १७ सपणश्चेद्दिवादः स्यात्तत्र हीनं तु दापयेत् दंडं च स्वपणं चैव धनिने धनमेव वा १८ क्लृप्तं निरस्य भूतेन व्यवहारान्नयेत् स्मृतिः
 पः भूतमप्यमुपपन्नं हीयते व्यवहारतः १९ निङ्गते लिखितं नैकमेकदेशविभाजितः दाप्यः सर्वे नृपेणार्थेन ग्राह्यस्तु
 निवेदिनः २० स्मृत्योर्विरोधेन्यायसुबलवान्व्यवहारतः अर्थशास्त्रानुबलवद्दर्मशास्त्रमिति स्थितिः २१ प्रमाणं लि
 खितं मुक्तिः साक्षिणश्चेत्तु कीर्तितं एषामन्यतमाभावे दिव्यान्यतममुच्यते २२ सर्वे धर्मविवादे सुबलवत्सु नरक्रिया आधो
 प्रतिग्रहे क्रीते पूर्वोत्तुबलवत्तरा २३ पश्यतो ब्रुवतो भूमेर्हो निर्विशतिवार्षिकी परेण मुज्यमाना योधनस्य दशवार्षिकी २४
 आधिसीमोपनिक्षेपजडबालधर्मे विना तथोपनिधिगजस्त्रीश्रोत्रियाणां धने रपि २५ आध्याहीनां विहर्तारं धनिने दाप्य
 येदं न दंडं च तत्समं राज्ञे शक्त्यपेक्षमथापि वा २६ आगमोभ्यधिको भोगाद्विना पूर्वक्रमागतान् आगमेपि बलं नैव मुक्तिः
 लोकापियत्र नो २७ आगमस्तु कृतो येन सोमियुक्तस्तमुद्धरेत् न तत्सु नस्तु तो वा मुक्तिरेव गरीयसी २८ योमियुक्तः परे
 तः स्यात्तस्य रिक्थी तमुद्धरेत् न तत्र कारणं मुक्तिरगमेन विना कृता २९ नृपेणाधिकताः पूजाः श्रेणयो यकुलानि च पूर्वपूर्व
 गुरुज्ञेयं व्यवहारविधौ नृणां ३० बलोपधिविनिर्द्वर्तान्व्यवहारनिवर्तयेत् स्त्रीनक्तमंतरा गारवहिः शत्रुकृतांस्तथा ३१
 मनोन्मत्तान् नैव सनिबालमीतादियोजितः असंबद्धकृतश्चैव व्यवहारो न सिद्ध्यति ३२ प्रणष्टाधिगतं देयं नृपेण धनिने धनं
 विभावयेत् चेद्द्वित्रिंशे स्तत्समं दंडमर्हति ३३ राजालङ्घ्यानिधिं दद्याद्द्विजैर्म्योर्द्विजः पुनः विद्वानशेषमादद्यात्सर्वस्य प्रभु

राम

र्यतः ३३ इतरेणनिधौलब्धेराजाषष्ठांशमाहरेत् अनिवेदिनविज्ञानोदाप्यस्तदंडमेवच ३४ देयंचौरहतद्रव्यंराजा
 जानपदायतु अदददिसमाप्नोतिकिल्विषयस्यनस्यतत् साधारणंपूर्वरूपंव्यवहारस्यमातृका ३५ अशीतिभागोद्विःसा
 न्मासिमासिसंबंधके वर्णक्रमच्छतद्वित्रिचतुषंचकमन्यथा ३६ कांतारगस्तुदशकंसामुद्राविशकंशतं दद्युर्वास्वकृतोद
 द्विसर्वेसर्वोसुजातिषु ३७ संततिस्तुपशुस्त्रीणांरसस्याष्टगुणापर वस्त्रधान्यहिरण्यानांचतुस्त्रिद्विगुणापर ३८ प्रप
 नंसाधयन्नर्थनवाच्योनृपतेभवेत् साध्यमानोनृपगच्छन्ड्योदाप्यश्नतद्वनं ३९ गृहीतानुक्रमाद्दाप्योधनिनामधम
 णिकः दत्त्वाजब्राह्मणायैवनृपतेस्तदनंतरं ४० राज्ञाधमणिकोदाप्यःसाधितादशकंशतं पंचकंचशतंदाप्यःप्रामार्थी
 तुनमणिकः ४१ हीनजातिंपरिहृत् मृणार्थकर्मकारयेत् ब्राह्मणस्तुपरिहृत् शनैर्दाप्योयथोदयं ४२ दीयमानंनगृ
 ह्णातिप्रयुक्तंयःस्वकंधनं मध्यस्थस्यापितंनत्स्याद्वर्धतेनततःपरं ४३ अविभक्तेःकुटुंबार्थेयदणंतुक्तंभवेत् दद्युस्तद्विषयः
 प्रेतेप्रोषितेवाकुटुंबिनि ४४ नयोषित्यतिपुत्राभ्यांनपुत्रेणकृतंपिता दद्यादनेकुटुंबार्थान्नपतिःस्त्रीकृतंतथा सुरकामघ्न
 कृतंदंडमुल्कावसिष्टकं दद्यादानंतथेवेहपुत्रोदद्यान्नपैतृकं ४५ गोपशोडिकशैलूषस्त्रकव्याधयोषितां ऋणंदद्यात्यति
 स्तासांयस्मादुनिसदाश्रया ४६ प्रतिपन्नस्त्रियादेयंपत्यावासहयत्कृतं स्वयंकृतंवायदणेनान्यत्स्त्रीदातुमर्हति ४७ पित
 रिप्रोषितेप्रेतेव्यसनाभिस्तुतेपिवा पुत्रयौत्रैर्ऋणंदेयंनिह्वेसास्मिभावितां ४८ ऋक्थग्नाहऋणंदाप्योयोषिद्वाहसंय

या. व्य. वच पुत्रो नन्याश्रित इत्यः पुत्रहीनस्य ऋक्विथनः ४८ भ्रातृणामथ दंपत्योः पितृपुत्रस्य चैव हि प्रातिभाष्यमृणं साक्ष्यमतिम। स्मृतिः
 २ जेननुस्मृतं ५० दर्शने प्रत्यये दाने प्रातिभाष्यं विधीयते आद्यौ तु विनये दाप्या विनस्य सुता अपि ५१ दर्शन प्रतिमूर्यत्र मृतः प्रा
 न्ययिकोपि वा नतस्युत्रा ऋणं दद्युर्देद्युर्दानाय यः स्थितः ५२ बहवः सूर्यदिस्वांशेर्देद्युः प्रतिमुवोधनं एकच्छायाश्रिते ध्रुवध
 निक स्पयशारुचि ५३ प्रतिभूदोपितो यस्य प्रकाशं धनिनां धनं द्विगुणं प्रतिदानममृणिकैस्तस्य तद्भवेत् ५४ संततिः स्त्रीप
 शुषेव धान्यं त्रिगुणमेव च वस्त्रं चतुर्गुणं प्रोक्तं सश्चाष्टगुणस्तथा ५५ आधिः प्रणश्ये द्विगुणे धने यदि न मोक्ष्यते काले वा
 लकृत्तो नश्येत्फलभोग्यो न नश्यति विद् गोप्याधिभोगे नो वृद्धिः सोपकारे च हापिते नष्टो देयो विनष्टश्च देवराजकृता दत्ते ५७ ॥
 आधिः स्वीकरणात् सिद्धीरक्ष्यमाणोप्यसारतां यातश्चेदन्य आधेयो धनभागा धनी भवेत् ५८ चरित्रवधककृतं सष्टद्वारापये
 द्दनां सत्पंकारकृतं द्रव्यं द्विगुणं प्रतिदापयेत् ५९ उपस्थितस्य मोक्तव्य आधिः स्तेनो न्यथा भवेत् प्रयोजकैस्तति धनं कुलेन्य
 स्याधिमाप्नुयात् ६० तत्कालकृतमूल्यो वा तत्र तिष्ठेदवृद्धिः विनाधारणिका द्वापि विक्रीणीत स साक्षिकं ६१ यदा तु द्विगु
 णीभूतमृणमाधौ तदा खलु मोक्ष्य आधिसदुन्यन्ने प्रविष्टे द्विगुणे धने ६२ यदि प्रकर्षितं न तस्यात् परस्परमतं विना ६३ वास
 नस्य मनारव्यायहस्तन्यस्य दर्प्यते द्रव्यं तदौषनिधिकं प्रतिदेयं तथैव तत् ६४ न दाप्योपहृतं तजुराजं देविकतस्करैः श्रेषः
 श्रेण्मार्गिने दत्ते दाप्यो दंडं च तत्समं ६५ आजीवन्वेच्छया दंडो दाप्यस्तं चापि सोदयं याचितान्वाहितन्यासनिक्षेपादिष्वयं

विधिः ६६ नयस्विनोदानशीलाः कुलीनाः सत्यवादिनः धर्मप्रधानाः ऋजवः पुत्रवंतो धनान्विताः ६७ अथ वराः साक्षिणोत्तमाः
 श्रौतस्मार्तक्रियापराः यथाज्ञानियथावर्णैः सर्वैः सर्वेषु वा स्मृताः ६८ श्रोत्रियास्तपसा वृद्धा ये च प्रव्रजितादयः असाक्षिणस्तैः
 वचनान्नाचहेनुरुदाहृतः ६९ स्त्रीबालदृढकितवमनोन्मत्ताभिः शक्तैः रंगवतारिषां पंडिकूटकृद्विकलैर्द्विधाः ७० पति
 नाप्यर्थसंबन्धिसहाय रिपुनस्कराः साहसी दृष्टदोषश्च निधूनाद्यास्तु साक्षिणः ७१ उभयानुमतः साक्षी भवत्येकोपि धर्मविदः
 सर्वैः साक्षी संग्रहणे चौर्यपारुष्यसाहसे ७२ साक्षिणः श्रावयेद्वादिप्रतिवादि समीपगतं येषां न कर्तृतां लोकामहापानकि
 नान्तथा ७३ अग्निदानां च ये लोक्त्रे च स्त्रीबालघातिनां सतां सर्वानवाप्नोति यः साक्ष्यमनृतं वदेत् ७४ सुकृतं यत्नया किं
 चिज्जन्मानं रशतेः कृतं तत्सर्वं तस्य जीनीहियं पराजयसे मृषा ७५ अश्रुवहिनः साक्ष्यमृतं सदृशबंधकं रास्ता सर्वप्रदायः
 स्यात्पदचत्वारिंशके हनिः ७६ नददाति हि यः साक्ष्यं जानन्नपि न राघवः सकृदसाक्षिणो पापैस्तुल्यो दंडेन च वहि ७७ द्वेधेव
 हूनां वचनं समेषु गुणिनां तथा गुणिद्वेधेन वचनं ग्राह्यं ये गुणवत्तमाः ७८ यस्योचुः साक्षिणः सत्यां प्रतिज्ञां सजयी भवेत् ॥
 अन्यथा वादिनो यस्य ध्रुवस्तस्य पराजयः ७९ उक्तेपि साक्षिभिः साक्ष्यं यद्यन्ये गुणवत्तमाः द्विगुणा वा अन्यथा त्रयः कृताः सु
 पूर्वसाक्षिणः ८० पृथक् पृथक् दंडनीयाः कूटकसाक्षिणस्तथा विवादादिगुणदंडं विवासे ब्राह्मणाः स्मृतः ८१ यः सा
 क्ष्यं श्राविनो न्यभ्यानिन्दुनेन न मोहृतः सदाप्यष्टगुणं दंडं ब्राह्मणानुविवासयेत् ८२ वर्णिनां हि वधो यत्र तत्र साक्ष्यमनृतं वदेत् ॥

या. व्य. नत्पावनायनिर्वाण्यश्वरुः सारस्वतोद्भिजः ८३ यः कश्चिदर्थो निष्कान्तः स्वरुच्यानुपरस्परं लेख्यं तु साक्षिमन्कार्येन स्मिन्धनि। स्मृतिः
 ३ कपूर्वकं ८४ समामासनदधोहर्नामजानिस्वगोत्रकैः सवस्यचारिकात्मयपितृनामादिचिह्नितं ८५ समाप्रेत्यैत्रुणीनामस्व
 हस्तेन निवेशयेत् मन्तमेमुकपुत्रस्य यदत्रोपरिलेखितं ८६ साक्षिणश्च स्वहस्तेन पितृनाम कपूर्वकं अत्राहममुकः साक्षी
 लिखेयुरिति ते समाः ८७ उभयाभ्यर्थितेनैतन्मया न्वमुकसूनुना लिखितं ह्यमुकेनेति लेखकौ तेन नो लिखितं ८८ विना
 पिसाक्षिमिलेख्यं स्वहस्तलिखितं नुयत् तत्प्रमाणं स्मृतं लेख्यं बलोपाधिकृतं नादत्ते ८९ तत्प्रमाणं स्मृतं लेख्यं बलोपाधिकृतं
 नादत्ते ऋणं लेख्यकृतं देयं पुरुषेभ्यो भिरेव नु आधिसुमुज्यते नावद्या क्तन्नापनीयते ९० देशांतरस्थे दुर्लेख्ये नष्टो नृ
 ष्टे हनेन या भिन्ने दग्धे वा छिन्ने लेख्यमन्यनु कारयेत् ९१ संहिद्ये लेख्यशुद्धिः स्यात्स्वहस्तलिखितादिभिः युक्ति
 प्राप्ति क्रियाचिह्नसंबन्धा गमहेतुभिः ९२ लेख्यस्य पृष्ठे मिलिते हत्वा दन्वर्णको धनं धनीवोपगतं दद्यात्स्वहस्तपरिद्धि
 तं ९३ दत्तार्णोपाटयेद्द्वे लेख्यं शुद्धे वा न्यनु कारयेत् साक्षिमचमवेद्यद्वान्न दत्तव्यं साक्षिकं ९४ तुलाग्न्यापो विषकोशो हि
 व्यानीहविशुद्धये महाभियोगे घृता निशीर्षकस्थे भियोक्तारि ९५ रुच्या वा न्यतरः कुर्यादितरो वर्तयेच्छिरः विनापिशौषका
 कुर्यान्न पट्टो हेथपातके ९६ सचैलं स्नातमाह्वयसूर्योदयउपोषितं कारयेत्सर्वदिव्यानि नृपब्राह्मणसन्निधौ ९७ तुला गम
 स्त्रीवलद्वह्नांधपंगुब्राह्मणगणिणा अग्निर्जले वा शूद्रस्य यवाः सप्तविषस्य वा ९८ नासहस्राद्वरेत्फालं न विषं न तुला ३

तथा नृपाथैः धमिशपेचवहेयुः शुचयः सदा ९८ जुलाधारणविद्वद्भिरभियुक्तस्तुलाश्रितः प्रणिमानसमीभूतोरेखां दृष्ट्वा व
 तारितः ९९ त्वंतुले सत्यधामासिपुरादेवैर्विनिर्मिता नत्सत्यं वदकल्याणिसंशयाभ्यां विमोचय १०० यद्यस्मिन्पापकृन्मातस्त
 तोमांत्वमधोनयशुद्धश्चेन्नमयोर्ध्वं मां तुलामित्यभिमंत्रयेत् १०१ करौ विमृदितव्रीहेर्लेह्ययित्वा नतो न्यसेत् स प्राश्न्यस्य
 पत्राणि तव तूत्रेण वेष्टयेत् १०३ त्वमग्ने सर्वभूतानां मंत्रश्चरसि पावक साक्षिवत्पुण्यपापेभ्यो ब्रूहि सत्यं कवे मम १०४
 तस्येत्युक्तवतो लोहं पंचाशत्पलिकं समं अग्निरवर्णेन्यसेत्पिंडं हस्तयोरुभयोरपि १०५ सतमादाय संप्रैवमंडलानि शनै
 ब्रजेत् षोडशांगुलकं त्रेयं मंलं तावदनरं १०६ मुक्ताग्निं मृदितव्रीहिरदग्धः शुद्धिमाप्नुयात् अंतरापनिजेत्पिंडं सहेवायु १०७
 नहरेत् १०७ सत्येन मा भिरस्य त्वं वरुणेन्यभिशाप्य कं मा भिदद्वोदकस्यस्य गृहीत्वोरुजलं विशेषत् १०८ समकालमि
 धुमुक्तमानीया न्योजवीनरः गते तस्मिन्निमग्नांगं पश्येच्छुद्धिमवाप्नुयात् १०९ त्वं विषव्रह्मणः पुत्रः सत्यधर्मे व्यवस्थितः
 त्रायस्वात्मा दभीशापात्सत्येन मवमेः मृतं १० रावमुक्ता विषं शार्ङ्गं मस्येद्विमिशेलजं यस्य वेगेर्विना जीयेच्छुद्धिं त
 स्य विनिर्दिशेत् ११ देवानुग्रान्तमभ्यर्च्य तत्तानोदकं माहरेत् संश्राव्य पाययेत्समाज्जलं तु प्रसूतित्रयं १२ अर्वाङ्कतुदे
 शादहो यस्य नोराजदैविकं व्यसनं जायते घोरं स शुद्धः स्यान्न संशयः १३ विभागं चेत्पिना कुर्यादिच्छया विभजेत्सुतान् ॥
 ज्येष्ठवाग्नेष्ठभागेन सर्वैवायुः समांशिनः १४ यदिकुर्यात्समानं शान्त्यः कार्याः समांशकाः न दत्तं स्त्री धनं या सोमर्त्रा ॥

या. व्य. वाञ्छशुरेणवा १५ शक्रस्यानीहमानस्य किंचिद्वत्पाठ्यक्रिया न्यूनाधिकविभक्तानां धर्म्यः पितृकृतः स्मृतः १६ विभजेरनुनाः स्मृतिः
 ४ पित्रोरुर्ध्वमव्यमृणंसमं मानुर्दुहितरः शेषमृणातताम्यकृतेन चयः १७ पितृद्रव्याविरोधेन यदन्यत्स्वयमर्जितं मैत्रमौदाहिकं ।
 चापि दायादानां नतद्वेत् १८ क्रमादभ्यागतं द्रव्यं हृतमप्युद्धरेत्तु यः दायादेभ्यो नतदद्याद्विद्यया लब्धमेव वा १९ यत् किंचिन्पि
 तरि प्रेते धनं ज्येष्ठो धिगच्छति सामान्यार्थं समुत्थाने विभागस्तु समः स्मृतः अनेकपितृकाणां तु पितृतो भागकल्पना २० मर्यापि
 तामहोपातानि बंधो द्रव्यमेव वा तत्तस्यात्सदृशं स्वाम्यं पितुः पुत्रस्यैव हि २१ विभक्तेषु सुजो जातः सवर्णायां विभागभाक् ॥
 दृश्याद्वान्विभागः स्यादायव्ययविशेषात् २२ पितृभ्यां यस्य यदनंततस्यैव धनं भवेत् पितुरुर्ध्वं विभजनां माताप्यंशं समं
 हरेत् २३ असंस्कृतास्तु संस्कार्यो भ्रातृभिः पूर्वसंस्कृतैः मगिन्यश्च निजादंशाद्वत्वांशं नुत्तरीयकं २४ चतुस्त्रिद्विकमागाः स्यु
 र्वेणो शो ब्राह्मणात्मजाः क्षत्रजास्त्रिद्विकमागा विद्वान्पुर्णमागिनः २५ अन्योन्यापहृतं द्रव्यं विभक्ते यत्र दृश्यते तत्पुनस्ते समं
 रंशे विभजेरन्निनिस्थितिः २६ अपुत्रेण परस्त्रिनि यो गोत्यादिनः सुतः उभयोरप्यसौ रिव यो पिंडदाता च धर्मतः २७ औरसो धर्म
 पत्नीजस्तत्समः पुत्रिकासुतः क्षेत्रजः क्षेत्रजास्तु सगोत्रेण तरेण वा २८ गृहे प्रच्छन्न उत्पन्नो गृहजस्तु सुतः स्मृतः कानीनः कन्य
 काजानो मातामहसुतो मतः २९ असतायां सतायां वा जातः पौनर्भवस्तथा दद्यान्मातापितावायं स पुत्रो दत्तको भवेत् ३० क्रीतश्च
 ताभ्यां विक्रीतः कृत्रिमः स्यात्स्वयंकृतः दत्तात्मानुखयंदत्तो गमैविनः सहोदजः ३१ उत्सृष्टो गृह्यानेयस्तु सोपविष्टो भवेत् सुतः पिंडदोऽंशहरस्त्वेषां पूर्वोभावे

परःपरः ३२ सजातीयेष्वयं प्रोक्तस्तनयेषु मया विधिः जातोपि दास्यांशूदेण कामतोऽंशहरोमेवेत् ३३ मृतपितृस्त्रिभुलं म्नातरत्वं
 विभागिनं अभातृको हरेत्सर्वं दुहितृणां सुतादने ३४ पत्नी दुहितरश्चैव पितरौ म्नातरस्तथा तत्सुतागोत्रजा बंधुशिष्यसब्रह्मचा-
 रिणः ३५ एषामभावे पूर्वस्य धनभागुनतो नरः स्वयोनस्य ह्यपुत्रस्य सर्ववर्णेष्वयं विधिः ३६ वानप्रस्थयति ब्रह्मचारिणामुक्त्यभा-
 गिनः क्रमेण चार्यसच्छिष्यधर्ममात्रे कतीर्थिनः ३७ संसृष्टिनस्तु संसृष्टी सोदरस्य तु सोदरः दद्याच्चापहरेच्छांशं जानस्य च मृतस्य च
 ३८ अन्योदरस्तु संसृष्टी नान्योदरो धनं हरेत् असंसृष्ट्यपि वा दद्यात्संसृष्टे नान्यमातृजः ३९ क्लीवाथ पतितस्तज्जः पंगुरुन्मनको
 जडः अंधोऽचिकित्स्य रोगाद्या मर्ते व्याः सुनिर्देशकाः १४० औरसाः क्षेत्रज्ञास्त्वेषां निर्दोषा भागहारिणः सुताश्चैषां प्रमर्ते व्याया-
 वहे मर्ते साहजाः ४१ अपुत्रा योषितश्चैषां मर्ते व्याः साधुव्रतयः निर्वास्या व्यभिचारिण्यः प्रतिकूलास्तथैव च ४२ पितृमातृपति-
 म्नातृदत्तमध्यग्न्युपागतं आधिवेदनिकाद्यं च स्त्रीधनपरिकीर्तनं ४३ बंधुदत्तं तथा शुल्कमन्वाधेयकमेव च अतीताया मप्रज-
 सि बांधवास्तदवाप्तयुः ४४ अप्रजस्त्रीधनं मर्ते ब्रह्मादिषु चतुर्थेऽपि दुहितृणां प्रसूता च च्छेषेषु पितृगामिनः ४५ दत्त्वा कन्यां
 हरन्द्भ्योऽप्ययं दद्याच्च सोदयं मृतायो दत्तमा दद्यात्परिशोध्योभयव्ययं ४६ दुर्मिसे धर्मकार्ये च व्याधौ संप्रतिरोधके गृहीते स्त्रीधनं म-
 र्तो न स्त्रियै दानुमर्हति ४७ अधिविन्नं स्त्रियै दद्यादाधिवेदनिकं समं न दत्तं स्त्रीधनं यस्यै ह्येतत्त्वर्धं प्रकीर्तनं ४८ विभागनिहवेत्ता-
 ति बंधुसाह्यभिलेखितैः विभागभावनाज्ञेया गृहं ह्येते श्रयोतकैः ४९ सोमो विवादे क्षेत्रस्य सामंताः स्यविगदयः गोपाः सीमाद-

या. व्य ५ पाणाश्च सर्वे च वनगोचराः १५० नयेपुरे ते सीमानं स्थलांगारतुषट्कुमैः सेतुवल्मीकनिम्नास्थिचैत्याद्यैरुपलक्षितां ५१ सामं स्थितिः
 तावासमगतामाश्चत्वारो दशपिवा रक्तस्रग्वसनाः सीमानयेयुः स्थितिधारिणः ५२ अनृते तु पृथग्दंड्याराज्ञामध्यमसाह
 सं मौलवृद्धादयस्त्वये दंडगत्या पृथक् पृथक् ५३ विनेयाः प्रथमे नैव साहसेना नृने स्थिताः अभावे ज्ञानचिन्हानां राजासी
 म्नः प्रवर्तिता ५४ आरामायतनग्रामनिपानोद्यानवेश्मसु एष एव विधिर्ज्ञेयो वर्षावुप्रवहादिषु ५५ मर्यादायाः प्रमेदे च
 सीमानि क्रमणे तथा क्षेत्रस्य हरणे दंडाधमोत्तममध्यमाः ५६ न निषेधो ल्यबाधस्तु सेतुः कल्याणकारकः परभूमिं ह
 रन्कूपः स्वल्पक्षेत्रो बहूदकः ५७ स्वामिने यो निवेद्यैव क्षेत्रे सेतुं प्रवर्तयेत् उत्पन्ने स्वा मिनो भोगस्तदभावे महीपतेः ५८
 फालाहतमपि क्षेत्रं न कुर्याद्योन कारयेत् सप्रदाप्यः कृष्टफलं क्षेत्रमन्येन कारयेत् ५९ माषानष्टौ तु महिषीसस्य घातस्य
 कारिणी दंडनीया तदर्थं तु गोस्तदर्थं मजाविकं ६० भक्षयित्वा पविशानां यथोक्ता द्विगुणो दमः सममेषां विव्रीते पिरवरोष्ट्रं
 महिषीसमं ६१ यावत्तस्य विनश्येत्तु तावत्स्यात्क्षेत्रिणः फलं गोपस्ताड्यस्तु गोस्वामी पूर्वोक्तं दंडमर्हति ६२ पथिग्नमविव्री
 तांते क्षेत्रे दोषो न विद्यते अकामतः कामचारे चौरवदंडमर्हति ६३ महोक्षोत्सृष्टपशवः सूनिकांगतुकादयः पालोयेषां च ते मो
 च्या देवराजपरिप्लुताः ६४ यथापि तान्यशून्नोपःसायं प्रत्यर्पयेत् तथा प्रमादमृतनष्टांश्च प्रदाप्यः कृतवेतनः ६५ पालदोषवि
 नाशे तु पाले दंडो विधीयते अर्धत्रयोदशपणः स्वामिनो मूल्यमेव च ६६ ग्रामे च्छया गोप्रचारो भूमिराजवशेन वा द्विजस्तु

धः पुष्पाणि सर्वतः स्ववदाहरेत् ६० धनुः शतं परीणा हो गामशे त्रान्तरं भवेत् द्वे शते कर्बटस्य स्यान्नगरस्य चतुः शतं ६१ स्वल्पे
 तान्यविक्रीतं त्रेनुदौषोऽप्रकाशिते हीनाद्रोहीनमूल्ये वेलाहीने चतुस्करः ६२ नष्टापतृत्तमासाद्य हनो रंगमाहयन्तरं देशकाला
 तिपतौ च गृहीत्वा स्वयमर्पयेत् ७० विक्रेतुर्दर्शनाच्छुद्धिः स्वामी द्रव्यं नृपो दमं क्रेता मूल्यमवाप्नोति तस्माद्यस्तस्य विक्रयी ७१
 आगमेनोपभोगेन नष्टं भाव्यमनोन्यथा पंचबंधो दमस्तस्य रश्मिनेना विभाविते ७२ हतं प्रनष्टं यो द्रव्यं परहस्तादवाप्नुयात् अनिवे
 दनृपे दंड्यः सनुषस्मवति पणान् ७३ शौल्कि कैः स्थानपालेर्वा नष्टापह्नमाहृतं अर्वा क्वा वत्सरात् स्वामी हरेत् परतो नृपः ७४ पराणे
 कशफे दद्याच्चतुरः पंचमानुषे महिषोष्ट्रगवां द्वौ द्वौ पादं पादमना विक्रे ७५ स्वकुटुंबा विरोधेन देयं दारमुत्तादृते नान्वये सति सर्वस्वं य
 चान्यस्मै प्रतिश्रुतं ७६ प्रतिग्रहः प्रकाशः ७७ तस्यावरस्य विशेषतः देयं प्रतिश्रुतं चैव दत्त्वानापहरेत्पुनः ७९ दशैकपंचसप्राहमा
 सत्र्यहार्धमासकं बीजायोवाह्यरत्नस्त्रीदोहापुंसं परीक्षणं ८० अग्नौ सुवर्णं महीणं रज्जुने द्विपलेशने अष्टौ त्रपुणि सीसे च ता
 मे पंचदशायसि ८१ शते दशपला वृद्धिर्लोका र्पाससूत्रके मध्ये पंचपला सूत्रे सूत्रे त्रिपला मता ८० कार्मिके रोमबंधे च त्रि
 शङ्गागः स्योमतः नक्षयो न च वृद्धिश्चकौ शये वल्कलेषु च १८ देशं कालं च भोगं च ज्ञात्वा नष्टे बलावलं द्रव्याणां कुशला ब्रूयु
 न द्वाप्यमसंशयं १८२ बलादासी कृतश्चौरिर्विक्रीतश्चापि मुच्यते स्वामिप्राणप्रदो भक्त्या गात निष्क्रयादपि ८३ प्रब्रज्यावसितो रा
 हो दास आमरणानिकः वरणीनामानुलोम्येन दास्येन प्रतिलोमतः ८४ कृतसिल्योपि निवसेद्धतं कालं गुरोर्गृहे अंते वा सीगुरुप्रा

पा. व्य. चमोजनस्तत्फलपदः ८५ राजाकृत्वापुरेस्थानं ब्राह्मणान्मस्यतत्र तु त्रैविद्यं वृत्तिमद्रूपात्स्वधर्मः पाल्यतामिति ८६ निजधर्मो
 विरोधेन यस्तु सामयिको भवेत् सोऽपि यत्नेन संरक्ष्यो धर्मो राजवृत्तश्च यः ८७ गणाद्रव्यं हरेद्यस्तु संविदं लब्धये च यः सर्वस्वहरणं
 कृत्वा तं राष्ट्रादिप्रवासयेत् ८८ कर्तव्यं वचनं सर्वैः समूहहितवादिनां यस्तत्र विपरीतः स्यात्स दाप्यः प्रथमं दमं ८९ समूहका-
 र्ये आयाजान् कृतकार्यान् चिसेयेत् सदानमानसत्कारैः पूजयित्वा महीपतिः ९० समूहकार्ये प्रहितो यस्तमेतत्तदप्येयं ए
 कादशगुणं दाप्यो यद्यसौ नार्पयेत्स्वयं ९१ धर्मज्ञाः शुचयोः लुब्धा भवेयुः कार्यचिंतकाः कर्तव्यं वचनं तेषां समूहहितवा-
 दिनां ९२ श्रणिने गमपाषंडिगणानामप्ययं विधिः मेदेनेषां नृपौरक्षेत्पूर्ववृत्तिं च पालयेत् ९३ गृहीतवेतनः कर्मन्त्यजद्विगु-
 णमावेहेत् अगृहीते समं दाप्यो मृत्योरक्ष्य उपस्करः ९४ दाप्यस्तु दशमं भागं वाणिज्यपशुसस्यजः अनिश्रित्य मृत्तिं य-
 स्तु कारयेत्स महीक्षिता ९५ देशं कालं च यो नीयात्सामं कुर्याच्च यो न्यथा तत्र स्यात्स्वामिनश्चंदो धिकं देयं कृते धि-
 के ९६ यो यावत्कुरुते कर्म तावत्स्यतु वेतनं उभयोरप्यसाध्यं चेत्साध्ये कुर्याद्यथाश्रुतं ९७ अराजदेविकं नष्टं मांडं दाप्य-
 स्तु वाहकः प्रस्थानविघ्नश्चैव प्रदाप्यो द्विगुणं मृत्तिं ९८ प्रक्रांते समं भागं चतुर्थे पथि संत्यजन् मृत्तिमर्धपथे सर्वो प्रदा-
 प्यस्त्याजकोऽपि च ९९ ग्लहेशनिकदृष्टेस्तु समिकः पंचकं शतं गृहीयाद्देते कितवादि तद्दशकं शतं ९९ ससम्पकपालिः राम
 तो दद्याद्दत्ते भागं यथा कृतं जितमुज्जाहयेज्जैत्रे दद्यात्सत्यं वचः क्षमी १०० प्राप्ते नृपतिना भागे प्रसिद्धे धूर्तमंडले जितं ससमिके

स्थानेदापयेदन्यथा ननु ? दृष्टारो व्यवहारणं साक्षिणश्च त एव हि राज्ञा सचिन्हं निर्वोऽस्याः कूटाक्षोपाधिवेदिनः २ द्यूतमेकं
 मुखं कार्ये तत्कारज्ञानकारणात् एष एव विधिर्ज्ञेयः प्राणिद्यूते समाहूये ३ सत्यासत्यान्यथास्तौ त्रैव्यूनां गेन्द्रिये रोगिणां स्येपं
 करोति चेदं ड्यः पराणानर्थत्रयोदशान् ४ अभिगतास्मि मणिनीं मानं वा न वेनिह शयं तं दापयेद्राजा पंचविंशतिकं दमं ५ अर्धो
 धमे षु द्विगुणः परस्त्रीपूजनेषु च दंडप्रणयनं कार्यं वर्णजात्युत्तराधरैः ६ प्रातिलोम्यापवादे षु द्विगुणत्रिगुणादमाः वर्णानां
 मानुलोम्येन तस्मादधोर्ध्वहानिनः ७ बाह्वनीवानेत्रसंस्थिविनाशे वाचिके दमः शतपदादधिकः पादनासाकर्णकरादिषु
 अशक्तस्तु वदन्नेवं दंडनीयः पणान्दशान् तथा शक्तः प्रतिभुवंदाप्यः क्षेमाय तस्य तु ८ पतनीयकृते क्षेपे दंडो मध्यमसाहसः उपपा
 तकयुक्ते तु द्वाप्यः प्रथमसाहसः १० विद्यनृपदेवानां क्षेप उत मसाहसः मध्यमो जानिपूगानां प्रथमो ग्रामदेशयोः ११ अ
 साक्षिकहते चिह्नैर्युक्तिमिश्रागमेन च दृष्टव्यो व्यवहारस्तु कूटचिह्नकृतो भयात् १२ मस्य पंकरजः स्पर्शे दंडो दशपणः स्मृतः
 अमेध्यपाक्षिनिष्ठपूतस्य शने द्विगुणस्ततः १३ समेधे व परस्त्रीषु द्विगुणस्ततमेषु च हीनेष्वर्धदमो मोहमदादिभिरदंडनं १४
 विप्रपीडाकरं छेद्यमंगमब्राह्मस्य तु उद्धृते प्रथमो दंडः संस्पृशे तु तदधिकः १५ उद्धृते हस्तपादे तु दशविंशतिको दमो परस्य
 रं तु सर्वेषां शस्त्रे मध्यमसाहसः १६ पादकेशं शुककरो ह्यु चनेषु पणान्दश पीडाकर्षीशुकावेशपादाध्यासे शतं दमः १७
 शोणितेन विनाशः खंकुर्वेत् काष्ठादिभिर्नरैः द्वा त्रिं शतं पणान्दंडो द्विगुणं दर्शने सजः १८ करपाददत्तो मंगे छेदने कर्णना

पा.व्य.

७

सयोः मध्योदंडोत्रलोद्वेदेमृत्कल्योयथामवेत् १८ चेष्टामोजनवाग्योघेनेत्रादिप्रतिभेदने कंधराबाहुसक्त्रांचभंगेमध्यम
 साहसः २० एकंघ्नतांवहूनांचयथोक्ताद्विगुणोदमः कलहापहनंदेयंदंडश्चेद्विगुणस्तनः २१ दुःखमुत्पादयेद्यस्तुससमुत्थान
 जंघयं दृष्योदंडंचयोयस्मिन्कलहेसमुदाहृतः २२ अमिधानेतथाच्छेदेभेदेकुड्यावपातने पणान्हाप्यःपंचदशविंशतिंन
 द्वायंतथा २३ दुःखोत्पादिगृहेद्रव्येसिपन्नाण हरंतथा षोडशाद्यःपाणनोप्योद्वितीयोमध्यमंदमं २४ दुःखेचशोणितोत्पा
 देशाखांगच्छेदनेतथा दंडःसुद्रपशूनांनुद्विपणप्रभृतिंक्रमात् २५ लिङ्गस्यच्छेदनेमृत्योमध्यमोमूल्यमेवच महापशूनामेते
 पुस्त्यानेषुद्विगुणोदमः २६ प्ररोहिणारिजांशाखास्कंधसर्वविदारणे उपजीमद्रुमाणंचविंशतेर्द्विगुणोदमः २७ चैत्यश्मशान
 सीमासुपुण्यस्थानसुरालये जानद्रुमाणंद्विगुणोदमोद्वेसेचविश्रुते २८ गुल्मगुच्छसुपलताप्रतानौषधिवीरुधां पूर्वस्मृतादर्थदंडः
 स्थानेषूक्तेषुकर्तने २९ सामान्यद्रव्यप्रसमहरणासाहसंस्मृतं तन्मुल्याद्विगुणोदंडोनिहूवेतुर्चतुर्गुणः ० यःसाहसंकारयनिसदाप्यो
 द्विगुणोदमे यश्चेवमुक्ताहंदाताकारयेत्सचतुर्गुणं ३१ अर्घ्याक्षेपानिक्रमकृद्भ्रातृभायोप्रहारदः संदिष्टस्याप्रदाताचसमुद्रगृह
 मेदकृत् ३२ सामंतकुलिकादीनामपकारस्यकारकः पंचाशत्पणिकोदंडस्यामिति विनिश्चयः ३३ स्वच्छंदविधवागामीवि
 कुष्ठेनामिधावकः अकारणेचविक्रीष्टाचंडालश्चोत्तमान्मृशान् ३४ मृद्रूपव्रजितानांचदेवेपित्र्येचभोजकः अयुक्तंशपथं।
 कुवेन्नयोग्योयोग्यकर्मकृत् ३५ दृषसुद्रपशूनांचपुंस्त्वस्यप्रतिघातकृत् साधारणस्यापलापीदासीगर्भविनाशकृत् ३६

स्मृतिः

१८

पितापुत्रस्वसृभ्रातृदंपत्याचार्यशिष्यकाः एषामपनितान्योन्यन्यामीचशतदंडभाक् ३० वसानस्त्रीन्यणान्दंड्योनेजकस्तुप
 राशुकं विक्रयाचक्रयाधानयाचिनेषुपणान्दश ३८ पितापुत्रविरोधेतुसाक्षिणांत्रिपणोदमः अंतरेचनयोर्घः स्यात्तस्या।
 प्यष्टगुणोदमः ३९ तुलाशसनमानानांकूटकृत्नाणकस्यच एमिश्चव्यवहर्तायः सदाप्योदममुत्तमं ४० अकूटंकूटकंकुर्या
 कूटंयश्चाप्यकूटकं सनाणकपरीक्षीतुदाप्यउत्तमसाहसं ४१ मिषकमिथ्याचरन्दाप्यस्त्रियेषुप्रथमंदमं मानुषेमध्यमंराज
 मानुषेचोत्तमंदमं ४२ अवंधंयश्चवध्नातिवहंयश्चप्रमुंचति अप्राप्तव्यवहारंचसदाप्योदममुत्तमं ४३ मानेनतुलयावा
 पियोशमष्टमसाहरेन दंडंसद्विशतंयुप्योद्वहौहानौचकल्पितं ४४ मिषजस्नेहलेवणगंधधान्यगुडादिषु पण्येषुप्रक्षिपन्ती
 नंपणान्दाप्यस्तुषोडश ४५ मृच्चभमणिसूत्रायः काष्ठवल्कलवाससां अजातौजातिकरणेविक्रेयाष्टगुणोदमः ४६ समु
 द्रपरिवर्तचसारभांडंचकृत्रिमं आधानंविक्रयंवापिनयतोदंडकल्पना ४७ भिन्नेपणेतुपंचाशत्यणेतुशतमुच्यते द्विप
 णेद्विशतोदंडोमूल्यद्वौचद्विमान् ४८ संभूयकुर्वतामर्घसावाधंकारुशिल्यिनां अर्घस्यहासंद्विवाजानतांदंडउत्तमः ४९
 संभूयवणिजांपण्यमनर्घेणोपरुंधातां विक्रीणतांवाविहितोदंडउत्तमसाहसः २५० राजनिस्थाप्यतेयोर्घः प्रत्यहंनेनविक्रयः
 क्रयोवानिस्त्रवस्तस्माद्वणिजांलामकृत्तमः ५१ स्वदेशपण्येतुशतंवणिगृहीतपंचकं दशकंपारदेश्येतुयः सद्यः क्रयवि
 क्रयी ५२ पण्यस्योपरिसंस्थाप्यव्यपंपण्यसमुद्रवं अधीतुग्रहवत्कार्यः केतुर्विक्रेतुरेवच ५३ गृहीतमूल्येयः पण्य।

या. व्य. क्रतुर्नैव प्रयच्छति सो दयंतस्य दाप्यो सौ दिग्गमं वादिगागते ५४ विक्रीतमपि विक्रेयं पूर्वक्रेतर्यगृह्णति हानिश्च क्रेतुदोषे
 ण क्रेतुरेव हि सामवेत् ५५ राजदेवोपघातेन पण्ये दोषमुपागते हानिर्विक्रेतुरेवा सो याचितस्याप्रयच्छतः ५६ अन्यहस्ते च
 विक्रीतं दुष्टं वा दुष्टवद्यदि विक्रीणीते दमस्तत्र मूल्यात्तद्विगुणो भवेत् ५७ सूर्यं वृद्धिं च वणिजापण्यानाम विजानता क्रीत्वाना
 नुशयः कार्यः कुर्वन्पद्मागदंडमाक ५८ समवायेन वणिजां लाभार्थं कर्म कुर्वतां लाभालाभौ यथा द्रव्यं यथा वा संविदा कृतौ ५९
 प्रतिषिद्धमनादिष्टं प्रमादाद्य च नाशितं सतद्दद्याद्विषवाच्चरसित्तादृशमांशमाक ६० अर्धप्रसेपणाद्विंशं भागं शुल्कं नृपो हरति
 व्यासिद्धं राजयोग्यं च विक्रीतं राजगामितम् ६१ मिथ्यावदन्यरीमाणं शुल्कस्थानादपासरन् दाप्यस्त्वष्टगुणं यश्च स व्या।
 जक्रयविक्रयी ६२ तरिकः स्थूलजं शुल्कं गृह्णन् दाप्यः पणान्दश ब्राह्मणप्रातिवेश्यानामेतदेवानि मुत्र ले ६३
 देशान्तरंगते प्रेते द्रव्यं दायाद बांधवाः स्नातयो वा हरेयुस्तदा गतास्तैर्विना नृपः ६४ जिह्मं न्यजेयुर्निलोभ शक्तौ न्येन कारयेत्
 अनेन विधिराख्यातं नृत्विक्कृषककर्मिणां २६५ ग्राहकैर्गृह्यते चौरालोप्रेणायपदेन वा पूर्वकर्मपराधी च तथा चाशुद्धवा
 सकः ६६ अन्येपिशंकया ग्राह्या जानिनामादिनिह्वैः द्यूतस्त्रीपानसक्ताश्च शुक्रभिन्नमुखस्वराः ६७ परद्रव्यमहाणा चष्ट
 च्छका गूढचारिणः निरायाव्ययवंतश्च विनष्टद्रव्यविक्रयाः ६८ गृहीतः शंकया चौर्येनात्मानं चेद्दिशोधयेत् दापयित्वा हराम
 तं द्रव्यं चौरदंडेन दडयेत् ६९ चौरप्रदाप्यापहतं घातयेद्द्विविधैर्वधैः सचिन्हं ब्राह्मणं कृत्वा स्वराष्ट्रादिप्रवासयेत् ७० वा।

स्मृतिः

नित्यहतेदोषोग्राममर्तुरनिर्गते विवीतभर्तुस्तुपथिचौरद्वर्जितके ७१ स्वसीमिदद्यान्नामेषुपदंवायत्रगच्छति पंच
 ग्रामीवहिःक्रीशादशग्राम्यथावापुनः ७२ वंदिमाहंस्तथावाजिकुंजरानां चहारिणः प्रसह्यघातिनश्चैवशूलानारोपयेन्नर
 ७३ उत्सोपकर्मणिभेदोकरसंदंशहीनकौ कार्यौद्वितीयापराधेकरपादैकहीनकौ ७४ सुद्रमध्यमहाद्रव्यहरणेसारतोद
 मः देशकालवयःशक्तिसंचिन्त्यदंडकर्मणि ७५ मत्तावकाशाग्न्युदकमंत्रोपकरणव्यात दत्त्वाचौरस्यवाहंतुर्जनतोदंड
 उत्तमः ७६ शस्त्रावपातेगर्भस्यपातनेचोत्तमोदमः उत्तमोवाधमोवापिपुरुषस्त्रीप्रमापणे ७७ विप्रदुष्टास्त्रियंचैवपुरुषघ्नीम
 गर्भिणीं सेतुमेदकरींवापुशिलांबध्वाप्रवेशयेत् ७८ विषाग्निदांपतिगुरुनिजापत्यप्रमापणं विकर्णं करनासोष्ठीरुत्वागो
 मिःप्रमापयेत् ७९ अविज्ञातहनस्त्रीशुकलहंसुतबांधवाः प्रष्टव्यायोषितश्चस्यपरपुंसि रताष्टयक ८० स्त्रीद्रव्यवृत्तिका
 मोवाकेनवायेगतःसहसृत्पुदेशसमासन्नंष्ट्र्यदपिजनंशतैः ८१ क्षेत्रवेश्मवनग्रामविवीतस्वलदाहकाः राजपत्न्यभिगा
 मीचदहेद्वासुकटाग्निना ८२ पुमान्संगहणोग्राह्यः केशकेशिपरस्त्रियाः सद्योवाकामजश्चिह्नैः प्रतिपत्तौद्वयोस्तथा ८३
 नीवीस्तनमावरणसक्थिकेशवमर्शनं अदेशकालसभाषसहेकस्यानमेवच ८४ स्त्रीनिषेधेशतंदद्याद्विशतंनुदमंपुमा
 प्रतिषेधतयोर्दंडोयथासंगहणेतथा ८५ स्वजातावुत्तमोदंडानुलोम्येचमध्यमः प्रातिलोम्येवधःपुंसोनायोःकर्णदि
 कर्तनं ८६ अलंकृतांहरन्कन्यामुत्तमंत्वन्यथाधमं दंडंदद्यात्सवर्णोसुप्रतिलोम्येवधःस्मृतः ८७ सकामास्वनुलोमा

या. ५
८

सुनहोषस्त्वन्यथाधमः दूषणोत्तुकरच्छेदउत्तमायावधस्तथा ८८ शनस्त्रीदूषणोदद्याहेतुमिथ्यामिश्रं सने पशूनाच्छन्नातंदा । स्मृतिः
 प्योहीनांस्त्रीणांचमध्यमं ८९ प्रसह्यदास्यमिगमेदंडोदशपलाः स्मृतः बहुनाययकामासोचतुर्विंशतिकः पृथक् ९० गृहीतवे
 ननोवेश्यानिच्छंतीद्विगुणंवहेत् अगृहीतेसमंदाप्यः पुमानप्येवमेवच ९१ अयोनौगच्छतोयोषांपुरुषंवाभिमेहतः चतुर्विंश
 निकोदंडस्तथाप्रव्रजितागमे ९२ अंत्यामिगमनेत्वंक्यः कुबंधनप्रवासयेत् शूद्रस्तथात्यएवस्यादंत्यस्यायोगमेवधः ९३ ॥
 ऊनंवाप्यधिकंवापिलिखेद्योराजशासनं पारदारिकचौरंवामुंचतोदंडउत्तमः ९४ अभक्षेणद्विजंदुष्यन्दंउत्तमसाहसंमध्य
 मंक्षत्रियंवेश्यंप्रथमंशूद्रमधिकं ९५ कूटस्वर्णव्यवहारीविमांसस्यचविक्रयी अंगहीनस्तुक्तनेम्योदाप्यश्चोत्तमसाहसं ९६
 चतुष्पादकृतेदोषोनापेहीतिप्रजल्पितः काष्ठलोष्टेषुपाषाणबाहुयुग्यकृतस्तथा ९७ छिन्ननस्येनयानेनतथाभनयुगा
 दिना पश्चाच्चेवापसरताहिंसनेस्वाम्यदोषभाक् ९८ शक्तोह्यमोक्षयन्त्वामीदंष्ट्रिणांशृंगितांतथा प्रथमंसाहसंदद्याद्वि
 कुष्टेद्विगुणंतथा ९९ जारचौरस्यभिवदन्दाप्यः पंचशतंदमं उपजीव्यधनमुंचेत्तदेवाष्टगुणीकृतं ३०० रातोनिष्टप्रवक्तारं
 स्यवाक्रोशकारकं तसंचस्यचमेतारंछित्वाजिह्वांप्रवासयेत् १ मृतांगलग्नविक्रैतुर्गुरोस्ताडयितुस्तथा राजयानासना
 रादुदंडउत्तमसाहसः २ द्विनेत्रमे दनोराजद्विष्टादेशकृतस्तथा विप्रत्वेनचशूद्रस्यजीवतोष्टशतोदमः ३ दुर्दृष्टांसुपुनः ४
 दृष्टांव्यवहारानृपेणतु सभ्याःसजयिनोदड्याविवादाद्विगुणंदमं ४ योमन्येताजितोस्मीतिन्यायेनापिपराजितः तमायांतं
 नर्जित्वादापयोद्विगुणंदमं ५ राज्ञाःन्यायेनयोदंडोगृहीतोवरुणायतं निवेद्यदद्याद्विप्रभ्यःस्वयंत्रिंशजुणीकृतं ६ ६ ॥ इति ॥

राम
८

श्रीगणेशायनमः अनद्विवर्षनिखनेन कुर्वीदुदकं ततः आश्रमं नादनुव्रज्य शतरोज्ञानिभिर्मृतः १ यमसूक्तं तथा गाथाजपद्विलौ
 किकाग्निना सदग्धव्यउपेतश्चेदाहिताग्न्यावृतार्थवत् २ सममादृशमाह्वयित्वा तयोभ्युपयंत्यपः अपनः शोशुचदधमनेनपि
 वृदिञ्जुखाः ३ एवंमातामहाचार्यप्रेतानामुदकक्रिया कामोदकं सखिप्रतासस्त्रीयश्वशुरत्विजां ४ सकृत्प्रसिंचेत्युदकं नाम
 गोत्रेण वाग्यताः नवह्यचारिणः कुर्युरुदकं पतितास्तथा ५ पाषंड्यनाश्रिताः स्तेनाभर्तृघ्न्यः कामगादिकाः सुराप्यआत्मघा
 तिन्योनाशोद्धोदकभाजनाः ६ कृतोदकान्समुज्जीर्णान्मृदुशादुलसंस्थितान् स्नानानुपवदेयुस्तानितिहासेः पुरातनैः ७ मानु
 ष्येकदलीस्तमनिःसारेसारमार्गपं करोतियः ससंमूढोजलबुद्बुदसंनिभे ८ पंचधासंभृतः कायोयदियंचत्वमागतः कर्म
 भिः स्वशरीरोत्थैस्तत्रकापरिदेवना ९ गंत्रीवसुमतीनाशमुदधिर्देवतानि च फेनप्रख्यः कथं नाशं मर्त्यलोको नयास्यति
 १० श्लेष्माश्रुवांधवैमुक्तं प्रेतो मुदुः यतोऽवशः अतो नरोदितव्यं हि क्रियाः कार्याः स्वशक्तिः ११ इति संश्रुत्य गच्छेयुर्गृहं वा ल
 पुरःसराः विदश्य निबपत्राणि नियताहारिवेश्मनः १२ आचम्याग्न्यादिसलिलंगोमयंगौरसर्षपान् प्रविशेयुः समालभ्य कृत्वा
 श्मनिपदं शनैः १३ प्रवेशनादिकं कर्म प्रेतसंस्पर्शेनामपि इच्छतां तन्यणाच्छुद्धिः परेषां स्नानसंयमान् १४ आचार्येष्वनुपाध्या
 यान्निर्हत्यापितृनीवती सकदानेच नाश्रीयान्नचनैः सह संवसेत् १५ कीतलध्वाशनाभूमौ स्वपेयुस्तेष्ट्यक्थक् पिंडयज्ञा
 वृतादेयं प्रेतारान् नंदितत्रयं १६ जलमेवाहमाकाशे स्थाप्यं क्षीरंच मृन्मये वैतानोपासनाः कार्याः क्रियाश्च श्रुतिचोदनात्

या. प्रा. १० त्रिरात्रं दशैरात्रं वा शावमाशौचमिष्यते ऊनद्विवर्ष उभयोः सूतकं मातुरेव हि १८ पित्रोस्तु सूतकं मातुस्तदसुदर्शनाद्भुवं स्मृतिः
 ? तदहर्न प्रदुष्येत्पूर्वेषां जन्मकारणान् १९ अंतरा जन्ममरणे शेषाहोत्रिर्विशुध्यति गर्भस्त्रावेमासतुल्यानिशाः शुद्धेस्तु को
 रणं २० हतानां नृपगोविप्रैरन्वसंचात्मघातिनां प्रोषिते कालशेषः स्यात्पूणे दत्तौ दकं शुचिः २१ सत्रस्य द्वादशाहानि विशः
 पंचदशैव तु त्रिंशद्दिनानि शूद्रस्य तदर्थं न्यायवर्तिनः २२ आदंतजन्मनः सद्य आचूडानैशिकी स्मृता त्रिरात्रमात्रतादेः
 शादशरात्रमतः परं २३ अहस्त्वदन कन्या सुवालेषु च विशेषधनं गुर्वेते वा स्य नूचानमातुलश्रोत्रियेषु च २४ अनौरसेषु
 पुत्रेषु भार्यास्वन्यगतासु च निवासराजनिप्रेते तदहः शुद्धिकारणं २५ ब्राह्मणेनानुगतम्योनशूद्रेन द्विजः क्वचित् अनुगम्या
 मसि स्नात्वा स्पृष्ट्वा गिंघृतमुकं शुचिः ६ महीपतीनां नाशौचं हतानां विद्युतानया गोब्राह्मणार्थे संग्रामे यस्पचेच्छतिभूमिपः
 २७ ऋत्विजां दीक्षितानां च यस्त्रियं कर्म कुर्वतां सत्रिब्रनिब्रह्मचारिदातृब्रह्मविदां तथा २८ दाने विवाहे यत्ते च संग्रामे देशे वि
 प्रवे आपद्यपि च कष्टायां सद्यः शौचं विधीयते २९ उदक्याः शुचिभिः स्नायान्संस्पृष्टैरुपस्पृशेत् अस्त्रिगानि जपे चैव ग
 यत्रौ मनसा सकृत् ३० कालो ग्निः कर्ममृदा युर्मनो ज्ञानं तपो जलं पश्चात्तापो निराहारः सर्वे मीशुद्धिहेतवः ३१ अकार्य
 कारिणां दानं वेगो नद्याश्च शुद्धिहृत् शोधयस्य मृच्चतोयं च संन्यासोऽथ द्विजन्मनां ३२ तपो वेदविदां क्षान्तिर्विदुषां वर्षेणोजलं रामः
 जपः प्रच्छन्नपापानां मनसः सत्यमुच्यते ३३ मृतात्मनस्तपो विद्ये बुद्धेर्ज्ञानं विशेषधनं क्षेत्रज्ञस्यैश्वरज्ञानाद्विशुद्धिः परमामना ३४ ?

क्षात्रेण कर्मण जीवेद्दिशं वाप्यापदि द्विजः निस्तूर्यतामथात्मानं पावयित्वा न्यसेत्यथि ३५ फलोपलक्षौ मसौ मनुष्याप्यवो
 रुधः तिलौदनरससारान्दधिक्षीरं घृतं जलं ३६ शस्त्रासवमधुच्छिष्टमधुलासाथवर्हिषः मृच्चर्मपुष्पकुतपकेशतक्रविष
 क्षितीः ३७ कौशेयनीललवणमांसैकशफसीसकान् शाकाद्वैषधिपिण्याकपशुगंधास्तथैव च ३८ वैश्यहत्यापि जीवः
 न्नो विक्रीणीत कदाचन धर्मार्थे विक्रयं नेयास्तिलाधानेन तत्समाः ३९ लाक्षालवणमांसानि पतनीयानि विक्रये पयोद
 धिचमद्यं च हीनवर्णैकगणैश्च ४० आपद्गतः संप्रगृह्यन्तुं जानो वायतस्ततः न लिप्येतेन साविप्रोज्वलनार्कसमप्रभः ४१
 कृषिः शिल्पमृनिविद्याकुसीदंशुकटगिरिः सेवाः नृपे नृपो मेक्षमापनौ जीव नानितु ४२ वुमुक्षितस्त्र्यहं स्थि
 त्वाधान्यमब्राह्मणादरेत् प्रतिगृह्यन्तदाख्येयमभियुक्तेन धर्मतः ४३ तस्य वृत्तं कुलं शीलं श्रुतमध्ययनं नेपः ज्ञात्वा
 राजा कुटुंबं च धर्म्यो हतिप्रकल्पयेत् ४४ सुतविन्यस्तपानीकस्तयावानुगतो वनं वानप्रस्थो ब्रह्मचारी साग्निः सोपा
 सनो व्रजेत् ४५ अफालकृष्टेनाग्नींश्च पितृदेवानिथीनापि मृत्यांश्च तपेच्छमश्रुजटालो ममृदात्मवान् ४६ अन्धो
 मांसस्य पराणां वा तथा संवत्सरस्य वा अर्थस्य संचयं कुर्यात्कृतमाश्वयुजेत्यजेत् ४७ दांतं स्वयं वणस्तानीनिवृत्ते
 श्वप्रतिग्रहान् स्वाध्यायवान् दादृशीलः सर्वसत्त्वहितैरतः ४८ दांतो लूखालिकः कालपक्वाशी चाश्मकुट्टकः श्रोतं स्मा
 र्त्तं तथा सैहैः कर्म कुर्यात्तथा क्रियाः ४९ चांद्रायणेर्नयेत्कालं कृच्छ्रं वा वर्तयेत्सदा पक्षे गते वाप्यश्रीयान्मासे वा हनि

या-मा वागने ५० स्वप्नाद्मौशुचीगत्रौदिवसंपदेर्नयेत् स्थानासनविहारेर्वायोगाभ्यासेनवानथा ५१ ग्रीष्मेपंचाग्निमध्यस्थोव रमृतिः
 षोसुस्थंडिलेशयः आर्द्रवासासुहेमंनेशक्त्यावापिनपश्चरेत् ५२ यः कंटकैर्विनुदतिचंदनेयश्चलिपति अक्रुद्धोपरितुष्टश्च
 समस्तस्यचतस्यच ५३ अग्नीन्वाप्यात्मसात्कृत्वाहृत्वावासांमिताशनः वानप्रस्थगृहेष्वेवयात्रार्थेमेसमाचरेत् ५४ ग्रामा
 दाहृत्यवाग्यासानष्टौभुंजीतवाग्यतः वायुमस्यः प्रागुदीचीगच्छेद्यवर्षसंक्षयान् ५५ वनाद्गृहाद्गृहत्वेष्टिंसावेवेदसदृशिणा
 प्राजापत्यांतदंतेतानग्नीनारोप्यवात्मन्मनि ५६ अधीतवेदोजपकृत्युत्रवानन्नहोनिमान् शक्त्याचयन्नृकृन्मोक्षेमनःकुर्यात्
 नान्यथा ५७ सर्वमृतहितःशान्तस्त्रिदंडीसकमंडलुः एकारामःपरिव्रज्यमिश्रार्थीग्राममाश्रयेत् ५८ अप्रमत्तश्चरेद्भैरवसाया
 न्हेऽनमिलान्मनः रहितेभिसुकैर्ग्रामेयात्रामात्रमलोलुपः ५९ यतिपात्राणिमृदेणुदावेलावुमयानिच सलिलंशुद्धिरेतेषां गो
 वालैश्चावघर्षणं ६० सन्निरुध्येंद्रियग्रामंरागद्वेषौप्रहायच भयंहित्वाचभूतानाममृतीभवतिद्विजः ६१ कर्तव्याशयशुद्धि
 सुभिसुकैणविषतः ज्ञानेन्यनिनिमित्तत्वात्त्वानंश्रमकरणयच ६२ अवस्थागर्भवासाश्चकर्मजागतयस्तथा आधयोव्याध
 यःकेशजरारूपविपर्ययः ६३ भवोजानिसहस्रेषुप्रियाप्रियविपर्ययः ध्यानयोगेनसंपश्येत्तत्तुष्टमआत्मन्यवस्थितः ६४ ना
 श्रमःकारणधर्मेक्रियमाणोभवेद्विमः अतोयदात्मनोऽपश्यंपरेषांतनदाचरेत् ६५ सत्यमस्तेयमक्रोधोद्वेगःशौचधीर्धृतिर्दमः राम
 संयतेन्द्रियताविद्याधर्मेःसर्वेउदाहृतः ६६ निःसरंतियथालोहपिंडान्मीनस्कुलिंगकाः सकाशादात्मनस्तद्वदात्मानःप्रभवन्ति २

हि ६७ तत्रात्माहिस्वयं किंचित्कर्मे किंचित्स्वभावनः करोति किंचिदभ्यासाद्धर्मोभयात्मकं ६८ निमित्तमक्षरः कर्त्तव्योद्वा
 ब्रह्मगुणीवशी अजः शरीरमहणात्स जात इति कीर्त्यते ६९ सर्गोद्दोसयथा काशं वायुं ज्योतिर्जलं महीं सृजत्येको नरगुणांस्त
 यादनेभवन्नपि ७१ आहुत्याप्यायते सूर्यः सूर्यादृष्टिरथोषधीः नदन्तरसरूपेण शुक्रत्वमधिगच्छति ७२ स्त्रीपुंसयोस्तु संयोगे
 विशुद्धेशुक्रशोणिते पंचधा तत्त्वयं षष्ठ आदने युगपत्प्रभुः ७३ दृष्ट्याणि मनः प्राणो ज्ञानमायुः सुखं घृतिः धारणा प्रेरणा दुःख
 मिच्छा हंकार एव च ७४ प्रयत्न आह्वानिर्वर्णः स्वरद्वेषो भवाभवो नस्येतदात्मजं सर्वमनादेरादिमिच्छतः ७५ प्रथमे मासि सं
 क्लेदमृतो धातुमूर्च्छितः मास्यर्बुदं हित्री येन तृतीये गेंद्रिये युनः ७५ आकाशास्त्राघवं सौम्यं शब्दं श्रोत्रं बलादिकं वायो
 श्वस्य शनैश्चैष्टां व्यूहं नैरोक्ष्यमेव च ७६ पिता नु दर्शनं पत्तिमौ ह्यं रूपं प्रकाशतां रसातुरसनं शैत्यं स्नेहं क्लेदं समार्दवं ७७ भूमे
 र्गंधं तथा घ्राणं गौरवं भूर्तिमेव च आत्मा गृह्णात्यजः सर्वं तृतीये स्यंदते ततः ७८ दोहैदस्याप्रदानेन गर्भो दोषमवाप्नुयात् ॥
 वैरूप्यं मरणं वापि तस्मात्कार्यं प्रियं स्त्रियाः ८० स्थैर्यं चतुर्थे त्वं गानां पंचमशोणितोद्भवः षष्ठे बलस्य वर्णस्य नखरोम्णां च संभ
 वः ८० मनश्चैतन्ययुक्ती सौ नाडी स्तायुशिरायुतः सप्तमे चाष्टमे चैव त्वङ्मांसस्मृतिमानपि ८१ पुनर्धीर्त्री पुनर्गर्भमोजस्त
 स्य प्रधावति अष्टमे मास्यतो गर्भो जातः प्राणे विद्युज्यते ८२ नवमे दशमे वापि प्रवलेः सूतिमारुतैः निःसार्यते बाणद्वयं न
 छिद्रेण सज्वरः ८३ तस्य षोढाशरीराणि षट्त्वचो धारयन्ति च षडंगानि तथा स्नां च सह षष्टाशतत्रयं ८४ स्थालैः सह

या. प्रा ३ चतुःषष्टिर्देवा विंशतिर्नखाः पाणिपादशलाकाश्चतेषां स्थानचतुष्टयं ८५ षष्ट्यंगुलीनां द्वेपाण्योर्गुल्फेषु चतुष्टयं स्मृतिः
 चत्वार्यरनिकास्थीनि जंघयोस्तावदेवतु ८६ द्वेजानुकपोलोरुफलकांससमुद्भवे अक्षतात्पक्षकेशोणिफलके च विंशति
 दिशेन ८७ भगोस्थेकं तथा पृष्ठे चत्वारिंशच्चपंचच मीवापंचदशस्थिः स्याज्जैवैकं कंतथा हनुः ८८ तन्मूले द्वे लला
 दासिगंडेनासाघनास्थिका पार्श्वकाः स्थालकैः सार्धमवुदैश्च द्विसप्ततिः ८९ द्वौ शंखकौ कपालानि चत्वारि शिरसस्त
 था उरः सप्तदशस्थीनि पुरुषस्यास्थिसंग्रहः ९० गंधरूपरसस्पर्शशब्दाश्च विषया स्मृताः नासिकालोचने जिह्वा
 त्वक् श्रोत्रं चंद्रियाणि च ९१ हस्तोपायुरुपस्थं च जिह्वापादौ चपंचवै कर्मेन्द्रियाणि जानियात्मनश्चैवोभयात्मकं ९२
 नाभिरींशं गंडं श्रोणिं शंखकौ तथा मूर्धोसकं ठहृदयः प्राणस्यायतनानि च ९३ वपावसावहनननाभिः क्लोमा
 यकृतलिहा सुशंखं वृक्कौ वलिः पुरीषाधानमेव च ९४ आशययोश्च हृदयं मूलान्त्रं गुदमेव च उदरं च गुदो क्लोमो
 विस्तारो यमदाहृतः ९५ कनीनिके चाक्षिकूटेश्चुलीकर्णपत्रकौ कर्णौ शंखौ भ्रुवौ दंतवैष्ठावौ द्यौककुंदरो ९६
 वंशणोद्वेषणौ बुक्कौ श्लेष्मसंघातजौ सनौ उपजिह्वास्थिजौ बाहू जंघोरुषु च पिंडिका ९७ तालूदरं वस्तिर्गोष्ठी चिबुकौ
 गलेशुंडिके अवटश्चैव मेतानि स्थानान्यत्र शरीरके ९८ अक्षिकर्णचतुष्कंच पद्मसहृदयानि च नवच्छिद्राणि तान्ये राम
 वप्राणस्यायतनानि तु ९९ शिरःशतानि सप्तैवनवसायुशतानि च धमनीनां शतैर्द्वेनुपंचपेशीशतानि च १०० एकोन ३

त्रिंशत्त्रयसाणितथानवशतानिच षट्पंचाशच्चजानीतशिरधमनिसंज्ञिताः १ त्रयोलक्षास्तुविज्ञेयाः श्मश्रुकेशाः शरीरिणां
 सप्तोत्तरंमर्मशनंदेचसंधिशनेतथा २ रोम्णांकोट्यस्तुपंचाशच्चतस्रः कोट्यस्यैवच सप्तषष्टिलयालक्षाः सार्धाः स्वेदायनेः स
 ह ३ वायवीयेर्विगण्यतेविभक्ताः परमाणवः यद्यप्येकोनुवेदेषांभावानांचैवसंस्थितिः ४ रसस्पनवविज्ञेयाजलस्यांजल
 योदश सप्तैवनुपुरीषस्यरक्तस्याष्टौप्रकीर्तिताः ५ षट्श्लेष्मापंचपित्तंचचत्वारोमूत्रमेवच वसानयोद्वौनुमेदोमज्जेकोर्ध्वेनु
 मस्तके ६ श्लेष्माजसस्तावदेवरेतसस्तावदेवतु इत्येतेदस्थिरंवर्षास्यमोक्षायकृत्यसौ ७ द्वाप्तिसहस्राणिहृदयाद
 भिनिःसृताः हिताहितानामनाड्यस्तासांमध्येऽशिशिप्रमे ८ मंडलंतस्यमध्यस्यआत्मादीपइवाचलः सत्तेयस्तविदित्वे
 हपुनरावर्त्यतेननु ८ त्रैयंचारण्यकमहंयदादित्यादवाभवान् योगशास्त्रंचमत्प्रोक्तंत्रैयंयोगमभीप्सता १० अनन्य
 विषयंकृत्वा मनोबुद्धिस्मृतीद्रियं ध्येयआत्मास्थितोयोसौहृदयेदीपवत्प्रभुः ११ यथाविधानेनपठत्सामगायमविच्युतं
 सावधानस्तदभ्यासात्परंब्रह्माधिगच्छति १२ अपरांतकमुह्योप्येभद्रकंप्रकरणंतथा औवेणकंसरोविंदुमुत्तरंगीत
 कानिच १३ ऋगाथ्यापाणिकादशविहिताब्रह्मगीतिका गेयमेतत्तदभ्यासकरणमोक्षसंज्ञितं १४ वीणावादनत
 त्वज्ञःश्रुतिजानिविशारदः तालज्ञश्चाप्रयासेनमोक्षमार्गेनियच्छति १५ गीतज्ञोयदियोगेननामोतिपरमंपदं रुद्रस्यानु
 चरोभूत्वासहनेनैवमोदते १६ अनादिरात्माकथितस्तस्यादिसुशरीरकं आत्मनश्चजगत्सर्वजगतश्चात्मसंभवः १७

या. प्रा. ४ कथमेतद्विमुह्यमानसदेवासुरमानकं जगदुद्धतमात्माचकथं तस्मिन्वदस्वनः १८ मोहजालमपास्य हपुरुषोदृश्यते हियः सहस्र
करपत्त्रैः सूर्यवर्चः सहस्रकः १९ स आत्मा चैव यज्ञश्च विश्वरूपः प्रजापतिः विराजः सोमरूपेण यज्ञन्वमुपगच्छति २०
यो द्रव्यदेवता त्यागसंभूतो रस उन्नमः देवानां तर्पणसो यजमानं फलेन च २१ संयोज्य वायुना सोमं नीयते रश्मिभिस्तनः ऋग्य
जुः सामविहितं सौरंधामोपनीयते २२ स्वमंडलादसौ सूर्यः सृजत्यमृतमुन्नमं यजन्म सर्वभूतानां मशनानशनान्मनां २३ तस्मा
दन्ना न्युनयैतः पुनरन्नं पुनः क्रतुः एवमेतदनाद्यं तं चक्रं संपदिवर्तेते २४ अनादि रात्मा संभूतिर्विद्यते नानरात्मनः समवा
यी तु पुरुषो मोहेच्छाद्वेषकर्मजः २५ स आत्मा मया यो वआदिदेव उदाहृतः सुखबाहुरपज्जाः सुस्तस्य वर्णो यथाक्रमं २६
एथि वीपादनस्यस्य शिरसो द्यौरजायते नस्तः प्राणादिशः श्रोत्रात्पश्चाद्वायुर्मुखोच्छिखी २७ मनसश्चंद्रमा जातश्चक्षुष
श्च दिवाकरः जघनादंतरिक्षं च जातश्च सचराचरं २८ यद्येवं सकलं ब्रह्म न्यापयो निषुजांयते ईश्वरः सकथं भावैरनिष्टैः सं
प्रयुज्यते २९ कारणैरनितस्यापि पूर्वज्ञानं कथंचन वेत्ति सर्वगतां कस्मात्सर्वगोपितवेदनां ३० अंत्यपक्षिस्था वरतां मनोवा
क्कायकर्मजैः दोषैः प्रयाति जीवो यं भवन्त्यो निशतेषु च ३१ अनंताश्च यथाभावाः शरीरेषु शरीरिणां रूपाण्यपि तथैवेह
सर्वयोनिषु देहिनां ३२ विपाकः कर्मणां प्रेत्य केषां चिदिह जायते इह चा मुत्र चैकेषां भावस्तत्र प्रयोजनं ३३ परद्रव्याण्यमि
ध्यायंस्तथानिष्ठानि चिंतयन् वितथाभिनिवेशी च जायते न्यासु योनिषु ३४ पुरुषो नृनवादी च पिशुनः परुषस्तथा अनिव

३५ अदनादाननिरतः परसरोपसेवकः हिंसकश्चाविधानेन स्यादवेषमिजायते ३६ आत्मात्रः
 शीचवान्नांतसपस्वीविजितेन्द्रियः धर्मकृद्देवविद्याविन्सात्विकोदेवयोनितो ३७ असत्कार्यरतः धीरआरंभीविषयीचयः सर
 जसोमनुष्येषु मृतो जन्माधिगच्छति ३८ निद्रालुः क्रूरकृद्बुधो नास्तिकीयाचकस्तथा प्रमादवान्भिन्नहृत्तो भवेन्निर्यसुतामसः ३९
 रजसातमसा चैवं समाविष्टो भ्रमन्निह भावैरनिष्टैः संयुक्तः संसारं प्रतिपद्यते ४० मलिनो हियथा दशोरूपा लोकस्य न समः तथा
 विपक्वकरण आत्मा ज्ञानस्य न समः ४१ कटूर्वाण्यथा पक्वमधुरः सन्नसोपि न प्राप्यते ह्यात्मनि तथा नापक्वकरणे ज्ञाना ४२
 सर्वाश्च संपन्नो देहे देही विंदति वेदनां योगी मुक्तश्च सर्वेषां योन प्राप्नोति वेदनां ४३ आकाशमेकं हियथा घटादिषु पृथग्भवेत्
 तथा तैको ह्यनेकश्च जलाधरिधिवां शुभान् ४४ ब्रह्मखानिलनेजांसि जलं भूश्चेति धातवः इमे लोका एष चात्मानस्माच्च सच
 राचरं ४५ मृदं चक्रं संयोगात्कुंभकारे यथा घटं करोति तृणमृत्काष्ठे गृहं वा गृहकारकः ४६ हेममात्रमुपादाय रूपं वा हेम
 कारकः निजलाला समायोगात्कोशं वा कोशकारकः ४७ करणान्येव मादाय नो सुतास्त्रिहयोनिषु सृजन्त्यात्मानमात्मा च
 संभूय करणानि च ४८ महामृतानि सत्पानियथात्मापि तथैव हि कोन्यथैकेन नेत्रेण दृष्टमन्येन पश्यति ४९ वाचं वा कोविजा
 नानि पुनः संश्रुत्य संश्रुता अनीतार्थस्मृतिः कस्य को वा स्वप्नस्य कारकः ५० जातिरूपवयो वृत्तविद्यादिभिरहंकृतः शब्द
 दिविषयोद्योगं कर्मणामनसागिर ५१ ससंदिग्धमतिः कर्मफलमस्ति न वेति वा विष्णुनः सि ॥ ॥ ॥ ॥

या. प्रा. ५
 दृमात्मानमसिद्धोपि हिमन्यते ५२ ममदाराः सुतामात्या अहमेषामिति स्थितिः हिताहिनेषु मावेषु विपरीतमतिः सदा ५३ हे
 यज्ञे प्रकृतौ चैव विकारे वा विशेषवान् अनाशकानलापानजलप्रपतनोद्यमी ५४ एवं हनो विगीतात्मा विनया मिनिवेशवा
 न् कर्मणा द्वेषमोहाभ्यामिच्छया चैव वध्यते ५५ आचार्योपासनं वेदशास्त्रार्थेषु विवेकानां तत्कर्मणामनुष्ठानसंगः सद्भि
 र्गिरः शुभाः ५६ स्याल्लोकारं भविगमः सर्वमूलात्मदर्शनं त्यागः परिग्रहाणां च जीर्णकाषायधारणं ५७ विषयेन्द्रियसरोध
 संश्रालस्य विसर्जनं शरीरपरिसंख्यानं प्रवृत्तिघट्टदर्शनं ५८ नीरजस्तमता सत्त्वशुद्धिर्निस्पृहता शमः एतैरुपायैः संसिद्धः सं
 न्ययोग्यमुतीभवेत् ५९ तत्त्वस्मृतेरुपस्थानात्तत्त्वयोगान्तरि स्थित्वा कर्मणां सनिकर्षाच्च सतां योगः प्रवर्तते ६० शरीरसं
 क्षये यस्य सत्त्वस्थमीश्वरं अविभुतमनैः सम्यक्संज्ञातिस्मरतामियात् ६१ यथा हि भरो वलौ वीर्णयन्त्यात्मनस्तनुं नाना
 रूपाणि कुर्वाणस्तथात्मा कर्मजास्तनूः ६२ कालकर्मात्मबीजानां दोषैर्मातुस्तथैव च गर्भस्यैव कृतं दृष्टमंगहीनादि नन्म
 नः ६३ अहंकारेण मनसा गत्या कर्मफलेन च शरीरेण च नात्मा यमुक्तपूर्वैः कथंचन ६४ वर्त्ताधारस्ते ह योगाद्यादीप
 स्य संस्थितिः विक्रियापि च दृष्टेवमकाले प्राणसंक्षयः ६५ अनन्तारश्मयस्तस्य दीपवद्यः स्थितो हृदि नासिताः कद्रुनीलाः क
 पिलाः पीनलोहिताः ६६ ऊर्ध्वमेकः स्थितस्तोषा यो भित्वा सूर्यमंडलं ब्रह्मलोकमतिक्रम्यते न यापरांगतिं ६७ यदस्यान्यद्राश्रमा
 शनमूर्ध्वमेव व्यवस्थितं तेन देवशरीराणि सधामानि प्रपद्यते ६८ येनैकरूपाश्चाधस्ताद्दृश्योऽस्य मृदुप्रभाः इह कर्मो

राम
५

पमोगायतैः संसरति सो वशः ६६ वेदैः शास्त्रैः सवित्तानैर्जन्मनामरणेन च आत्यगत्या तथा गत्या सत्यनन्दनैः च ७० श्रेयसा
 सुखदुःखाभ्यां कर्मभिश्च शुभाशुभैः निमित्तशक्तुनानग्रहसंयोगजैः फलैः ७१ तारानस्रवसंचारेर्जागरेः स्वप्नैरपि आका
 शपवनज्योतिर्जलभूनिमिरस्तथा ७२ मन्वन्तैर्युगप्राप्त्यमैत्रौषधिफलैरपि विज्ञात्मानं वेद्यमानं कारणं जगत्स्तथा ७३ अ
 हंकारः स्मृतिर्मैधाद्वेषो बुद्धिः सुखं धृतिः इन्द्रियांतरसंचारश्च धारणजीविने ७४ स्वर्गः स्वप्नश्च भावानां प्रेरणं मनसो ग
 तिः निमेषश्चेतनायतन आदानपांचभौतिकं ७५ यत्तत्तानि दृश्यं ते लिंगानि परमात्मनः तस्मादस्ति परो देहादात्मा सर्वत्र
 ईश्वरः ७६ बुद्धीन्द्रियाणि सार्थानि मनः कर्मेन्द्रियाणि च अहंकारश्च बुद्धिश्च पृथिव्यादीनि चैव हि ७७ अव्यक्तमात्मा क्षेत्र
 त्तः क्षेत्रस्यात्मनि गद्यते ईश्वरः सर्वभूतस्थः सन्न सत्सदसच्चयः ७८ बुद्धेरुत्पत्तिरव्यक्तान्तो हंकारसंभवः तन्मात्रादी
 न्यहंकारादेको न रश्मिर्नानि च ७९ शब्दः स्पर्शश्च रूपं च रसो गंधश्च तद्गुणः यो यस्मान्निरस्यते तेषां स तस्मिन्नेव लीयते ८०
 यथात्मानं सृजन्मात्मा तथावः कथितो मया विपाका विप्रकाराणां कर्मणामीश्वरोऽपि सन् ८१ सत्त्वं रजस्तमश्चैव गुणास्तस्यै
 व कीर्तिनाः रजस्तमोभ्यामापि पृथक् क्रवद्भाष्यते हि सः ८२ अनादिरादिमांश्चैव स एव पुरुषः परः लिंगेन्द्रियग्राह्यरूपः स वि
 कार उदाहृतः ८३ पितृयाणो जवीण्याश्च यद्गस्त्यस्य चान्तरं तेनाग्निहोत्रिणो यांति स्वर्गकामादिवं प्रति ८४ ये च दानपराः
 सम्पगृष्टमिश्च गुणैर्भूताः तेऽपि तेनैव मार्गेण सत्यव्रतपरायणाः तत्राष्टाशीनिसाहस्रामुनयो गृहमधि नः पुनरावतिता वा न भूता नाधर्मा
 प्रवर्तेकाः ८६ संप्रति नागवीथ्यं तद्देवलोकां समाश्रिताः तावन्त एव मुनयः सर्वारंभविवर्जिताः ८७ ॥

या. प्रा. तपसा ब्रह्मचर्येण संगत्यागेन मेधया तत्र गत्वा वनिष्ठं नेया वदाभूतं संभवं ८८ यतो वेशः पुराणा निविद्योपनिषदस्तथा श्लोकाः स्मृतिः
 सूत्राणि भाष्याणि यच्च किंचन वाङ्मयं ८९ वेदानुवचनं यत्तौ ब्रह्मचर्यं तपो दमः श्रद्धोपवासः स्वातंत्र्यमात्मनो ज्ञानहेतवः
 ९० सह्याश्रमैर्विजितास्यः समस्तैरेवमेव नु द्रष्टव्यं स्वथ्यमंतव्यः श्रोतव्यश्च द्विजानि मिः ९१ य एतमेवं विंदंति ये चारण्यः
 कमाश्रिताः उपासने द्विजाः सत्यं श्रद्धया परया युताः ९२ क्रमाने संभवंत्यर्चिरहः शुक्लं तथोत्तरं अयनं देवलोके च स विना
 रं स वैद्युतं ८३ ततस्तान् पुरुषोभ्येत्यमानसो ब्रह्मलौकिकान् करोति पुनरावृत्तिं तेषामिह न विद्यते ९४ यत्रेन तपसा
 दानैरेव हि ८४ ततो नराः धूमनिशांस्तस्य संदक्षिणायनमेव च ९५ पितृलोकं चंद्रमसं वायुं वृष्टिं जलं महीं क्रमाने संभवं
 तीह पुनरेव विजितिहि ८६ एतद्योनविजानाति मार्गं द्वितयमात्मवान् दंदशूकः पतंगो वा भवेत्कीटोऽथ वा किमिः ८७ ऊ
 रुस्थो ज्ञानचरणः स व्येत्यस्योत्तरं करं उज्जानं किंचिदुन्नम्य मुखं विष्टभ्य चोरसा ८८ नि मीलितासः सत्त्वस्योदने देतान सं
 स्पृशन् तालुस्था चलजिह्वश्च संवृतास्यः मुनिश्चलः ९९ सन्निरुध्ये द्रियग्रामं नानि नीचोच्छ्रितासनः द्विगुणं त्रिगु
 णं वापि प्राणायाममुपक्रमेत् २०० ततो ध्येयः स्थितो यो सो हृदये दीपवत्प्रभुः धारयेत्तत्र वात्मानं धारणा धारयन्तु धः
 अंतर्धानं स्मृतिः कांतिदृष्टिः श्रोत्रज्ञानाया निजं शरीरमुत्तुज्य परकायप्रवेशनम् २ अर्थो नां कंदनः सृष्टियोगसिद्धेस्तुलसण रम
 सिद्धे योगे त्यजन् देहममृतत्वाय कल्पते ३ अथ बाष्पभ्यसच्चेदं न्यस्तकर्मो वने वसन् अयाचिताणीमित्तमुक्त्वां सिद्धिं स वाप्नुयात् ४
 न्यायागतधनस्तत्त्वज्ञाननिष्ठो निश्चिप्रियः

आद्वक्तस्यवादीचगृहस्थोपिहिमुच्यते ५ महापातकजाजान्मोक्षकारकान्पादरुणान् कर्मसुयात्रजायंतेमहापातकिन ।
 स्विह ई मृगश्वसूकरोष्ट्राणां ब्रह्महायोनिमृच्छति खरपुल्कसवेनानां सुरापोनात्रसंशयः ७ क्रिमिकीटपतंगत्वं खर्णहा
 रीसमाप्नुयात् नृणगुल्मलतात्वं चक्रमशोगुरुतल्पगः ८ ब्रह्महास्यरोगीस्यान्तुरायः श्यावदंतकः हेमहारीनुकुनखीदु
 श्चर्मोगुरुतल्पगः ९ योयेनसंवसेत्तेषांसतद्विंशोभिजायते अन्नहर्ताभयावीस्यान्मूकोवागपहारकः १० धान्यमिश्रोति
 रिक्तो गः पिशुनः पूतिनासिकः जेलहृत्तैलपायीस्यान्यतिवक्रस्तुसूचकः ११ परस्ययोषितंहत्वा ब्रह्मस्यमपहत्य च अर
 एयेनिर्जितं ब्रह्ममवतिब्रह्मराक्षसः १२ हीनजातोप्रजायेतपररत्नापहारकः पत्रशाकं शिखीहत्वा गंधान्कुल्लंदरिः शुभा
 न् १३ मूषको धान्यहारीस्याद्यानमुष्टः कपिः फलं जलं हवः पयः काको गृहकारीद्युपस्करं १४ मधुदेशः पलंगधोगो गोधा
 ग्निवकस्तथा श्वित्रीवस्त्रं चारसं तुचिरीलवणहारकः १५ प्रदर्शनेनार्थमेतन्मयोक्तं स्तेयकर्मणि द्रव्यप्रकाराहियथा
 तथैव प्राणिजातयः १६ यथा कर्मफलं प्राप्यतिर्यक्कालपर्येयात् जायंते लक्षणं भृष्टादरिद्राः पुरुषाधमाः १७ नतोनि
 कल्मषीभूताः कुलेमहतिभोगिनः जायंते विद्ययोपेता धनधान्यसमन्विताः १८ विहितस्यानुष्ठानानिहितस्य च सेवनान्
 अनिग्रहाच्चंद्रिमाणानरः पतनमृच्छति १९ तस्मान्नेनेह कर्तव्यं प्रायश्चित्तं विप्रुदूये एवमस्यांतरात्माचलोकश्चैव प्रसीद
 ति २० प्रायश्चित्तमकुर्वीणाः पापेषु निरतानराः अपश्चोनापिनः कष्टान्नरकान्यानिदारुणान् २१ तामिसंलोहशंकुं च महा

पा.प्रा. निरयशात्मली रोखंकुञ्जलंपूनिमृत्तिकंकालसूत्रकं २२ संघातंलोहितोदंचसविषंसंप्रपातनं महानरककाकोलंसंजीवनं ॥ स्मृतिः
 महापथं २३ अवीचिमंधतामिलंकुंभीपाकंतथैवच असिपत्रवनंचैवतापनंचैकविंशति २४ महापातकजैर्दोषैरुपपात
 कजैस्तथा अन्वितायांत्यचरितप्रायश्चित्तानराधमाः २५ प्रायश्चित्तेत्येनोपदत्तानकृतंभवेत् कामतोव्यवहायैस्तु
 वचनादिहजायते २६ ब्रह्महामद्यपस्तेनस्तथैवगुरुतल्पगः एतेमहापातकिनोपश्रुतैःसहसंवसेत् २७ गुरुणामध्य
 धिक्षेपोवेदनिदासुहृद्घः ब्रह्महत्यासमंक्षेयमधोतस्यचनाशनं २८ निषिद्धमक्षणंजेह्यमुत्कर्षेचवचोनृतं राजखलामु
 र्वास्वादःसुरापानसमानितु २९ अश्वरत्नमनुष्पस्त्रीभूधेनुहरणंतथा निक्षेपस्यचसर्वेहिसुवर्णस्तेयसंमितं ३०
 सखिभ्रमिष्णुमारोषुस्वयोनिर्घन्पञ्चसुचसगोत्रासुसुतस्त्रीषुगुरुतल्पसमंस्मृतं ३१ पितुःस्वसारमातुश्चमातुलानींस्तुषा
 मपि मातुःसपत्नीमगिनीमाचार्यतनयांतथा ३२ आचार्यपत्नीतनयांगच्छन्तुगुरुतल्पगः लिंगंछित्त्वावधस्तस्यसका
 मायाःस्त्रियाअपि ३३ गोवधोब्राह्मणस्तैयमृणानांचानपक्रिया अनाहिताग्नितापण्यविक्रयःपरिवेदनं ३४ मृताद
 ध्ययनाशनंभृतकाध्यापनंतथा पारदार्येपारिवित्यंवार्युष्यलवणक्रिया ३५ स्त्रीशूद्रविट्सूत्रवधोनिर्दिताद्योपजीवनं ॥
 नास्तिकं व्रतलोपश्चसुतानांचैवविक्रयः ३६ धान्यकुप्पपशुस्तेयमयाज्यानांचयाजनं पितृमातृसुतत्यागस्तडागारा
 मविक्रयः ३७ कन्यासंदूषणंचैवपरिविंदकयाजनं कन्याप्रदानंतस्यैवकोटिल्यंब्रतलोपनं ३८ आत्मनोर्यक्रियारंभोम

द्यपस्त्रीनिषेवणं स्वाध्यायाग्निसुतत्यागोवाधवत्यागएवच ३८ इंधनार्थेदुमच्छेदः स्त्रीहिंसोषधिजीवनं हिंसयंत्रविधानं
 चव्यसनान्यात्मविक्रयः ४० शूद्रप्रेष्यंहीनसख्यंहीनयोनिनिषेवणं नथैवोनाश्रमेवासः परांनपरिपुष्टता ४१ असच्छास्त्रा
 धिगमभमाकरेघधिकारिताभायोयाविक्रयश्चैषामेकैकमुपपातकं ४२ शिरःकपालौघजवान्निष्ठाशोकमवेदयन् ब्रह्मा
 हाहादशमृद्वानिमित्तभुक्शुद्धिमाप्नुयात् ४३ ब्राह्मणस्यपरित्राणं गवां दशकस्यवा तथाश्वमेधावमृयत्तानाहाशुद्धिमा
 पुयात् ४४ दीर्घतीव्रामयेयस्ते ब्राह्मणं गामथापिवा दृष्ट्वापथिनिरातं कंठत्वा नुब्रह्महाशुचिः ४५ आनीयविप्रसर्वा
 स्वेहं गंधादिपुष्पववा तन्निमित्तं क्षतः शस्त्रैर्जीवन्नपिविशुध्यति ४६ लोमभ्यः स्वाहेत्येवं हिलोमप्रभृतिवैतनुं मज्जातेजुह
 याहापिमन्त्रैरेमिर्यथाक्रमं ४७ संगमवाहजोलक्ष्यभूतः शुद्धिमवाप्नुयात् मृतकल्पमद्वारात् जीवन्नपिविशुध्यति ४८
 अरण्येनियतो जन्तानि वैवेदस्यसंहितां शुध्यतेवामिताशित्वा न्यनिखोता सरस्वतीं ४९ पात्रेधनेवापर्याप्तं दत्त्वा शुद्धिमवा
 पुयात् आदानुश्च विशुद्ध्यर्थमिष्टिवैश्वानरोऽस्मृता ५० यागस्थसत्रविद्घाती चरेद्ब्रह्महणि व्रतं गर्भहाचयथावर्णं तथा
 त्रयोनिषूदकः ५१ चरेद्भूतमहत्वापि घातार्थं चेत्समागतः द्विगुणं सवनस्थे नुब्राह्मणे व्रतमादिशेत् ५२ सुरांबुध्ननगोमू
 त्रपयसा मग्निसंनिभं सुरापोन्यतमं पीत्वा मरणच्छुद्धिमृच्छति ५३ बालवासाजलोवापि ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् पिण्याकं
 वा कणान्वापि भक्षयेत्त्रिसमानि शि ५४ अज्ञानानुसुरां पीत्वा रेतो विष्मूत्रमेवच पुनः संस्कारमर्हति त्रयोवर्णो द्विजानयः ५५

या. प्रा. पतिलोकं न सायानि ब्राह्मणीया सुगंधिवेन इहैव साशुनी गृहीतुं कुरीचोपजायते ५६ ब्राह्मणस्वर्णहारीतुरास्ते मुसलमर्पयेत् स्मृतिः
 स्वकर्मेत्यापयंस्तेन हनो मुक्तोऽपि वा शुचिः ५७ अनिवेद्य नृपेषु ध्येत्सुरापव्रतमाचरेत् आत्मतुल्यं सुवर्णं वा दद्याद्वा विप्रतुष्टि
 कृत ५८ तप्तेऽयःशयने सार्धमायस्या योषिता स्वपेत् गृहीत्वा त्कृत्य दृषणौ नैर्ऋत्यां चोत्सृजेत् ५९ प्राजापत्यं चरेत्
 छंसमावागुरुतल्पगः चांद्रायणं वात्रीत्यासानभ्युसन् चैदं संहिता ६० एभिस्तु संवसेद्यो वैवस्वरं सोपितत्समः कन्यां समुद्देह
 देषां सोपयामास किंचनां ६१ चांद्रायणं चरेत् सर्वानवकृष्टान्निहृत्य नृशूद्राधिकारहीनोऽपि कालेनानेन शुध्यति ६२ पंच
 गव्यं पितृहोत्रो मासमासीत संयतः शोषे शयोगो नुगामी गोप्रदानेन शुध्यति ६३ कृच्छ्रं चैवाति कृच्छ्रं च चरेद्वापि समाहितः
 दद्यात्त्रिंशच्चोपोष्य दृषमेकादशं स्नुगाः ६४ उपपातकं शुद्धिः स्यादेवं चांद्रायणेन वा पयसा वापि मासेन पराके राश्या
 वा पुनः ६५ ऋषभैकसहस्राणां दद्यात्सत्रवधे पुमान् ब्रह्महत्याव्रतं वापि वात्सरत्रितयं चरेत् ६६ वैश्यहादं चरेत् तद्दे
 द्याद्वैकशतं गवां षण्मासाच्छूद्रहाप्ये तद्देनूदद्याद्दशाथवा ६७ दुर्देनं ब्रह्मविदसत्रशूद्रयोषाः प्रमाप्यतु दन्तिं धनुर्वस्तु
 मविंक्रमादद्याद्द्विशुद्धये ६८ अप्रेदुष्टांस्त्रियं हत्वा शूद्रहत्याव्रतं चरेत् अस्थिमत्तं सहसेतुं तथा नस्थिमता मनः ६९ माजो
 रगो धानकुलमंडूकांश्च पतत्रिणः हत्वा च हंपिवेत्सीरं कृच्छ्रं वा पादिकं चरेत् ७० गजेनीलवृषाः पंचशुकैव त्सोऽद्विहाय एम
 नः खरगजमेषेषु वृषो देयः कौचे त्रिहाय नः ७१ हंसश्चैव कपिकव्याज्जलस्थलशिखंडिनः भासंच हत्वा दद्याद्गामकव्या

रस्तुवत्सिकां ७२ उरगेषायसोदंडः षंड केत्रपुसीसकं कोलेघ्नघटोदेयउष्ट्रगुंजाहयंशुकं ७३ तिनिरोतुतिलद्रोणं ग
 जादीनामशक्रयन दानंदातुंचरेत्तच्छमेकैकस्यविशुद्धये ७४ फलपुष्पात्तरसजसत्त्वघातेघ्नाशनं किंचित्सास्यवधेदे
 यंप्राणायामस्त्वनस्थिके ७५ दृशगुल्मलतावीरुच्छेदनेजप्यमृकशतं स्यादौषधिरथाच्छेदेसौराणी गीतुगोदिनं ७६
 पुंश्चलीवानरस्त्रैर्देष्टृश्चोष्ट्रादिवायसेः प्राणायामंजलेकृत्वाघृतं प्राश्यविशुध्यति ७७ यत्मेघोरेनश्याभ्यांस्कन्धरेतोमि
 मंत्रयेत् । स्तनान्तरं सुबोर्मध्यंतेनानामिकयास्पृशेत् ७८ मयिजेजइतिह्यांस्वां दृष्ट्वां वुगतं जपेत् सावित्रीमशुचाद
 ष्टेचापत्वां नृतेपिच ८० अवकीर्णमवेदंत्वावसुचारीतुयोषितं गर्दभं पशुमालभ्यनेर्त्तं सविशुध्यति ८१
 मैसाग्निकार्येन्यत्कानुसन्नयन्मनानुरः कामावकीर्णश्याभ्यां जुहुयाद्दुहितृयं ८२ उपस्थानंतनः कुर्यात्समासिंच
 त्वनेनतु मधुमांसाशनं कार्यः कृच्छ्रशेषव्रतानिच ८३ प्रतिकूलगुराः कृत्वा प्रसाधेवविशुध्यति कृच्छ्रत्रयंगुरुः कुर्यात्
 निम्रयनेप्रहितोयदि ८४ क्रियमाणोपकारेनुमृतेविप्रेनपानकं मिथ्यामिशंसिनोदोषोद्विः समीभूतवादिनः ८५ मि
 थ्यामिशस्तदोषंच समादत्तेमृषावदन महापापोपपायाभ्यां योमिशंसेन्मृषापरं ८६ अवसोमासमासीनसजापीनिय
 तेंद्रियः अमिशस्तोमृषाकृच्छ्रचरेदामेयमेववा ८७ निर्वपेत्तुपुरोडाशं वायव्यं पशुमेववा ८८ अनियुक्तोभ्रातृजायांग
 च्छां द्रायणंचरेत् त्रिशवांनेघृतं प्राश्यगत्वोदकां विशुध्यति ८९ त्रीन्कच्छानाचरेद्वात्ययानकोमिचरन्नपि वेदसा

या. प्रा. वीयवाश्यद्वन्द्वत्वाच्चशरणागतं ८० गोष्ठेवसन्नस्यचारीमासमेकंपयोव्रतः सावित्र्याजाप्यनिरतः शुध्यतेः सत्प्रतिग्रहा स्मृतिः
 न ८१ प्राणायामीजलेस्नात्वास्वयानोष्ठयानगः नग्नः स्नात्वाचमुक्ताचगत्वाचेवदिवास्त्रियं ८२ गुरुद्वन्द्वत्वंकृत्य
 विप्रंनिर्जित्यवादनः वध्वावावाससाक्षिप्रं प्रसाद्योपवसेद्दिनं ८३ विप्रदंडोद्यमेकच्छस्वतिकच्छोनिपातने कच्छानिक
 छोसक्यातेकच्छोभ्यंनरशोणिते ८४ देशकालंवयःशक्तिपापंचावेश्ययत्नतः प्रायश्चित्तं प्रकल्पं स्याद्यत्रचोक्ताननिक
 तिः ८५ दासीकुंभंवह्निर्गोमान्निनयेरत्नबंधवाः पतितस्यवहिः कुर्युः सर्वकार्येषुचैवतां ८६ चरितव्रतआयातेनिन
 येरत्नबंधं जुगुप्सेरत्नचाप्येनं संवसेयुश्च सर्वशः ८७ पतितानामेष एवविधिः स्त्रीणां प्रकीर्तितः वासोगृहांतिकेदेयं
 अन्नं वसिष्ठस्य ८८ नीचाभिगमनं गमपातनं मर्ते हिंसनं विशेषपतनीयानि स्त्रीणामेतान्यपि ध्रुवं ८९ शरणाग
 तवाल स्त्री हिंसकान संवसेन्नतु चोणोव्रतामपि सहाकृतघ्नसहितानिमान् ३०० घटे पवर्जिते ज्ञातिमध्यस्थो यवसंगवां
 महद्यात्पथमंगोभिः संस्कृतस्य हिंसक्रिया १ विख्यातदोषः कुर्वीत पर्वदोमुमतेव्रतं अनभिख्यातदोषस्तुरहस्यं व्रतमा
 चरेत् २ त्रिगत्रोपोषितो जप्त्वा ब्रह्महत्यायमर्षणं अंतर्जले विशुध्येत गांदत्वाचपयस्विनीं ३ लोमभ्यः स्वाहेत्यथवा दिव
 संमारुनाशनः जले स्थित्वा मिजुहया चत्वारिंशद्गुणाहुतीः ४ त्रिगत्रोपोषितो हुत्वा कृष्णं डीभिर्घृतं शुचिः ब्राह्मणः स्व
 र्णहारी नुरुद्रजापी जले स्थितः ५ सहस्रशोषो जापी नुमुच्यते गुरुतल्पगः गोद्वयार्कर्मणोः स्थाने पृथग्भिः पयस्विनी ६

राम
८

प्राणायामशनं कार्यं सर्वपापापनुत्तये उपपातकजातानामनादिष्टस्यैव हि ७ ओंकारमिष्टुं सोमससिलिलं पावनं पिवेत् ॥
 कृत्वा नुरेनो विण्मूत्रप्राशनं हि हिजोतमः ८ निशायां वादिवापि यदज्ञानकृतं भवेत् त्रैकाल्यसंध्याकरणान्तस्वविप्रणश्य
 नि ८ शुक्रियारण्यकजपोगायत्र्याश्च विशेषतः सर्वपापहराद्येनेरुद्रेकादशनी तथा १० यत्र यत्र च संकीर्णमात्मानं मन्य
 ते हिजः तत्र तत्र निलेहो मोगायत्र्या वाचनं तथा ११ वेदाभ्यासरतं शांतं महायज्ञक्रियापरं नष्टशंतीह पापानि महापातक
 जान्तेऽपि १२ वायुमसो दिवा निष्ठया त्रिनीत्वाप्सु सूर्यदक् जप्त्वा सहस्रगायत्रीं शुद्धे द्रव्ये वा हते १३ ब्रह्मचर्ये दयासां
 निर्दानं सत्यमकल्कता अहिंसा स्तेयमाधुर्येद मश्चेति यमाः स्मृताः १४ स्नानमो नोपवासं न्यासाध्यायोपस्थनिग्रहः ।
 नियमाभिरुशुश्रूषा शौचाक्रोधाप्रमादना १५ गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधिसर्पिः कुशोदकं जग्ध्वा परेभ्योपवसेत्कृच्छ्रं सांतप
 नं चरन् १६ पृथक्सांतपनद्रव्यैः षडहः सोपवासकः सप्ताहेन तु कृच्छ्रं यं महासांतपनः स्मृतः १७ पणौ दुर्वरा जीववित्त्वप
 त्रकुशोदकैः प्रत्येकं प्रत्यहं पीनेः पणौ कृच्छ्र उदाहृतः १८ तप्तक्षीरघृतां वूनामेकैकं प्रत्यहं पिवेत् एकरात्रोपवासश्च
 तप्तकृच्छ्र उदाहृतः १९ एकभुक्तेन नक्तैः न तथैवायाचितेन च उपवासेन चैकेन पादकृच्छ्रः प्रकीर्तितः २० यथा कथंचि
 त्त्रिगुणः प्राजापत्यो यमुच्यते अयमेवानि कृच्छ्रः स्यात्पाणिपूरणभोजनः २१ कृच्छ्रानि कृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशति
 ह्यष्टशोपवासेन पराकः परिकीर्तितः २२ पिण्याकाचामतक्रोवुसकूनां प्रतिवासरं एकरात्रोपवासश्च कृच्छ्रः सौम्यो यमु

या. प्रा. स्यते २३ एषां त्रिरात्रमप्यासादेकैकस्य यथा विधि तु लापुरुष इत्येष ज्ञेयः पंचदशाहिकः २४ निश्चिद्व्याचरेत्पिंडान् च स्मृतिः
 १० शिख्यदसंमितान् एकैकं हासयेत्तुष्टोपिंडं चाद्रायणं चरते २५ यथा कथंचिन्पिंडानां च त्वारिंशच्छतद्वयं मासेनेवोपयु
 नीतं चाद्रायणमथापरं २६ कुर्यात्त्रिषवणस्तयोः कृच्छ्रं चाद्रायणं तथा पवित्राणि जपेत्पिंडानां यत्राचाभि मंत्रयन् २७ ॥
 आनादिष्टेषु पापेषु शुद्धिश्चाद्रायणेन च धर्मो रथैयश्चरेत्तच्चैद्रस्येति सलोकतां २८ कृच्छ्रकृद्धमेकामेकं सुमहतीं श्रियमाप्नुया
 न यथा गुरुकृतफलं प्राप्नोति सुसमाहितः २९ श्रुत्वेतानृषयो धर्मान्यात्र वल्क्येन भाषितान् इदमृचुर्मेहात्मानं योगीन्द्रममि
 त्तोजसं ३० इदं धारयिष्यंति धर्मशास्त्रमनंदिनीः इह लोके यशः प्राप्नुते यास्यंति त्रिविष्टये ३१ विद्यार्थी प्राप्नुयाद्विद्यां
 धनकामो धनं तथा । आयुष्कामस्तथैवायुः श्रीकामो महतीं श्रियं ३२ श्लोकत्रयमपि ह्यस्यायश्चाद्वैश्रावयिष्यति
 पितृणां तस्य तृप्तिः स्यादक्षय्यानां त्रसशयः ३३ ब्राह्मणः पात्रतां याति क्षत्रियो विजयी भवेत् वैश्यश्च धान्यधनवानस्य शास्त्र
 स्पधारणान् ३४ यद्वैश्रावयेद्दिद्वान्निजान्पर्वेषु पर्येषु अश्वमेधफलं तस्य तद्भवाननुमन्यतां ३५ श्रुत्वेतद्यात्र वल्क्यो राम
 पि प्रोतात्मा मुनिभाषितं एवमस्त्विनिहोवाच नमस्कृत्य स्वयं भुवे २३६ इति श्रीयात्र वल्क्यधर्मशास्त्रे विवृतौ प्रायश्चित्तध्याय १०
 स्मृतीयः समाप्तः ६॥